

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Odbor: Medzinárodné štúdiá – diplomacia

**MEDZINÁRODNÉ NEVLÁDNE ORGANIZÁCIE PRI RIEŠENÍ
KONFLIKTOV – PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA KRVAVÉ DIAMANTY
A KIMBERLEY PROCESS CERTIFICATION SCHEME**

(bakalárska práca)

Autorka: Barbora Kudzejová

Vedúca práce: Mgr. Ing. Štěpánka Zemanová, Ph.D.

Čestné vyhlásenie

Vyhlasujem, že som bakalársku prácu vypracovala samostatne s využitím
získaných teoretických poznatkov a s použitím uvedenej literatúry.

V Prahe dňa 19.05.2013

Barbora Kudzejová

Pod'akovanie

Ďakujem vedúcej mojej práce, pani Mgr. Ing. Štěpánke Zemanovej, Ph.D.,
za jej odborné vedenie, rady a užitočné pripomienky, ktoré
mi pomohli pri písaní tejto práce.

Obsah

Obsah	4
Zoznam použitých grafov a tabuliek	5
Zoznam použitých skratiek.....	6
Úvod	7
1. Teória o konfliktoch, nevládných organizáciách a krvavých diamantoch	9
1.1 Konflikt, riešenie konfliktov a ich historický vývoj	9
1.2 Medzinárodné nevládne organizácie a ich postavenie pri riešení konfliktov.....	13
1.3 Výhody NGOs pri riešení konfliktov.....	14
1.4 Nevýhody NGOs pri riešení konfliktov	16
1.5 Krvavé diamanty a konflikt	16
2. Obdobie pred vznikom KP – prvotné aktivity NGOs.....	18
2.1 Konflikt – občianska vojna v Angole a krvavé diamanty.....	18
2.2 Nastol'ovanie kampane a prvé úspechy nevládných organizácií	20
2.3 Prvé stretnutie KP a postavenie NGOs	22
3. Prínosy a neúspechy pôsobenia nevládných organizácií v rámci KP.....	27
3.1 Obmedzené možnosti NGOs – stagnácia KP v rokoch 2000 – 2002	27
3.2 Princípy fungovania KPCS	30
3.3 Nevládne organizácie a fungovanie KP	32
3.4 NGOs a KP v súčasnosti	37
Záver	39
Zoznam použitých zdrojov	41

Zoznam použitých grafov a tabuliek

Graf číslo 1: Počet vnútroštátnych konfliktov (intra-state conflict) a medzištátnych konfliktov (inter-state conflict) v rozpätí rokov 1946 až 2005.	11
Graf číslo 2: Mediálne pokrytie témy krvavých alebo konfliktných diamantov v hlavných svetových (plná čiara) a amerických (prerušovaná čiara) médiách počas roku 2000.	25
Tabuľka číslo 1: Predsedníctvo KP.	32

Zoznam použitých skratiek

ADR	Alternative Dispute Resolution (Alternatívne riešenie sporov)
IDMA	International Diamond Manufacturers Association (Medzinárodná asociácia výrobcov diamantov)
IGO	International governmental organization (Medzinárodná vládna organizácia)
INGO	International nongovernmental organization (Medzinárodná nevládna organizácia)
JAR	Juhoafrická republika
KP	Kimberley Process
KPCS	Certifikačná schéma Kimberley Procesu
MPLA	Movimento Popular de Libertação de Angola (Hnutie za oslobodenie Angoly)
NGO	Nongovernmental organization (Nevládna organizácia)
OSN	Organizácia spojených národov
PAC	Partnership Africa Canada
RUF	Revolutionary United Front (Revolučný zjednotený front)
TNC	Transnational Corporation (Nadnárodné korporácie)
UNITA	União Nacional para a Independência Total de Angola (Národné zjednotenie pre úplnú nezávislosť Angoly)
WDC	World Diamond Council (Svetová rada pre diamanty)
WFDB	World Federation of Diamond Bourses (Svetová federácia diamantových búrz)

Úvod

Symbol luxusu, večnej lásky a krásy - tak mnohí ľudia vnímajú diamant, drahý kameň, o ktorom Marilyn Monroe spievala v piesni *Diamonds Are a Girl's Best Friend* (Diamant je najlepší priateľ dievčaťa). V poslednom desaťročí sa však diamant stal aj najlepším priateľom rebelov a objavujú sa návrhy, aby sa k tradičným štyrom C, ktorými sú diamanty popisované (carat, cut, clarity, color - karátová hmotnosť, výbrus, priehľadnosť a farba), pridalo aj piate C pre slovo konflikt (v angličtine conflict). Hovorím totiž o diamantoch konfliktných, inak nazývaných aj krvavé, ktorými sa financujú brutálne ozbrojené konflikty a ktoré majú na svedomí utrpenie či priamo smrť tisícov ľudí. Najvplyvnejšia spoločnosť na trhu s diamantmi, De Beers vo svojich reklamách rada upozorňuje na to, že diamant je navždy. Dôležitou otázkou však zostáva, či sú tu navždy aj krvavé, diamantmi financované konflikty.

Samotný pojem krvavý diamant je takmer oxymoron - predstava, že niečo tak čisté, krásne a cenné dokáže prinášať ľuďom zároveň toľko utrpenia a bolesti, je paradoxná. Práve tento paradox zaujal už mnohých - za posledných desať rokov vznikli o krvavých diamantoch filmy, knihy, dokumenty, ba aj rapové piesne. Problematikou krvavých diamantov som sa počas svojho štúdia už zaoberala v minulosti, v súvislosti s aktivitami OSN, tentoraz sa však chcem sústrediť na iného aktéra, a to na mimovládne organizácie. Napriek tomu, že nie sú vnímané ako tradičný aktér medzinárodných vzťahov, mimovládne organizácie zohrali nenahraditeľnú rolu pri stanovení diamantov ako jedného z faktorov ovplyvňujúcich priebeh a trvanie konfliktov. Ich aktivity sústredené prvoradne na zvyšovanie informovanosti o konfliktných diamantoch a vytváranie tlaku na predstaviteľov priemyslu, štátov a OSN, napokon viedli k vzniku schémy certifikácie krvavých diamantov známej ako Kimberley Process Certification Scheme.

Mojím cieľom je v tejto práci vysvetliť, ako činnosť mimovládnych organizácií ovplyvnila vznik a implementáciu Kimberley Procesu, a zároveň aj jeho formu, fungovanie a súčasnú podobu. Budem vychádzať z predpokladu, že jedinečné vlastnosti mimovládnych organizácií (schopnosť nezávisle informovať verejnosť a členov medzinárodnej spoločnosti, vysoká legitimita a dôveryhodnosť ich aktivít a schopnosť nezávisle dohliadať a kontrolovať dianie na medzinárodnej scéne) boli kľúčové pre vznik a vytvorenie KP. Tieto skutočnosti sa pokúsím preukázať priamo na aktivitách mimovládnych organizácií vo veci konfliktných diamantov a taktiež na významných svetových udalostiach spojených s otázkou konfliktných diamantov. Taktiež sa na praktických príkladoch pokúsím preukázať výhody a nevýhody pôsobenia nevládnych organizácií pri riešení konfliktov.

Zároveň budem brať do úvahy fakt, že aktivity NGOs boli podmienené aj špecifikami diamantového priemyslu, ktorého usporiadanie možno definovať ako monopolné (jeden hlavný aktér ovplyvňuje väčšinu priemyslu), ale aj úlohou OSN pri riešení „diamantových“ konfliktov. Aj keď sa budem opierať o chronologický sled udalostí, mojím cieľom nebude zaznamenať jednotlivé udalosti vo vývoji KP, ale sústredím sa hlavne na momenty, ktoré boli ovplyvnené alebo ovplyvnili činnosť mimovládnych organizácií. Vzhľadom na rozsah tejto práce sa nebudem bližšie zaoberať ani otázkou efektivity KP, ktorú sa mimovládne organizácie a médiá snažia analyzovať približne od roku 2007, kedy sa vykryštalizovala finálna podoba dnešného KP. Z toho dôvodu nebudem takisto hlbšie analyzovať situáciu v KP po týchto rokoch, ale len stručne opíšem súčasnú situáciu, keďže v posledných rokoch došlo k významným zmenám týkajúcich sa mimovládnych organizácií.

V prvej časti svojej práce sa sústredím na teoretické ukotvenie pojmov konflikt, krvavé diamanty a mimovládne organizácie. Bližšie budem zároveň analyzovať vzťahy medzi týmito pojmami. Taktiež uvediem niektoré z vlastností, ktorými podľa rôznych autorov mimovládne organizácie disponujú pri riešení konfliktov. V druhej kapitole sa už budem venovať reálnym konfliktom a reálnym mimovládnym organizáciám - konflikt financovaný krvavými diamantmi tu predstavím na občianskej vojne v Angole. Uvediem tu aj prvé aktivity NGOs a to, ako viedli k prvému stretnutiu v meste Kimberley. Popíšem tu aj samotné prvé stretnutie a bezprostredný vývoj po ňom. V poslednej tretej časti práce sa budem venovať vývoju KP od roku 2001 až po ustálenie jeho fungovania, pričom budem venovať pozornosť najmä aktivitám mimovládnych organizácií. Presnejšie tu uvediem aj princípy fungovania KPCS a na príkladoch spresním rolu, ktorú NGOs počas týchto rokov zohrávali.

Informácie budem čerpať z viacerých zdrojov s cieľom zabezpečiť relatívnu objektivitu mojej práce - pôjde najmä o zdroje cudzojazyčné, keďže táto problematika nie je bližšie spracovaná ani v českej a ani v slovenskej literatúre. Medzi najvýznamnejšie zdroje budú patriť reporty mimovládnych organizácií, dokumenty samotného KP a odborné články zaoberajúce sa problematikou riešenia konfliktov a mimovládnymi organizáciami. Taktiež budem využívať viaceré sekundárne zdroje, a to najmä novinové články zachycujúce významné udalosti spojené s KP. Ako zdroj informácií využijem aj internetové stránky samotného Kimberley Procesu a jednotlivých mimovládnych organizácií.

1. Teória o konfliktoch, nevládných organizáciách a krvavých diamantoch

1.1 Konflikt, riešenie konfliktov a ich historický vývoj

Len letmý pohľad na ľudské dejiny stačí na pochopenie, že konflikty boli a sú neoddeliteľnou súčasťou našej histórie. Môžeme ich definovať ako „sociálnu situáciu, v ktorej sa minimálne dvaja aktéri (dve strany) v rovnakom momente v čase snažia získať dostupnú množinu obmedzených zdrojov.“¹ K existencii konfliktu sú potrebné tri komponenty: aktéri, ich aktivity a inkompatibilita medzi nimi, ktorá môže byť chápaná napr. ako inkompatibilita ich postojov alebo nezlučiteľnosť ich záujmov o zdroje nedostatkové alebo obmedzené v množstve. Tieto zdroje môžu byť materiálne (prírodné zdroje, územie) ale aj nemateriálne (ako napr. pozícia premiéra, moc všeobecne).²

Od dobyvačných Rimanov, cez vojny stredovekých kráľov, križiacke výpravy, spory o kolónie, až po prvú a druhú svetovú vojnu je zrejmé, že sa nedokážeme poučiť zo svojich chýb, a preto fenomén konfliktu ako hybnej sily stojacej za zmenou našich dejín pretrváva. V snahe eliminovať konflikty či minimalizovať ich ničivosť už na konci 19. storočia vzniká vedný odbor riešenia konfliktov, ktorý sa zaoberá hľadaním „spôsobu konštruktívnej a kreatívnej premeny konfliktov, ktorá by minimalizovala použitie násilia, umožnila prekonávanie antagonizmu medzi rivalmi a podporila prijateľnosť a udržateľnosť riešenia v dlhodobej perspektíve“.³

Historicky sa odbor riešenia konfliktov rozvíjal v štyroch etapách. Od začiatku 20. storočia až po koniec druhej svetovej vojny sa formujú jeho základy ako snaha zodpovedať komplikované otázky, ktoré za sebou zanechali traumatizujúce skutočnosti prvej a druhej svetovej vojny. V druhej etape svojho rozvoja v rokoch 1946 až 1969 sa odbor zaoberá snahami o riešenie konfliktu východ - západ. Po roku 1969 v spojitosti s určitým uvoľnením americko-sovietskych vzťahov sa odbor sústredil prevažne na tzv. alternatívne riešenie sporov (Alternative Dispute Resolution, ADR), ktoré sa pokúšalo o riešenia mimo štandardných štátnych postupov, prevažne prostredníctvom track two diplomacie, teda druhokoľajovej diplomacie, ktorá je založená na koordinovaných snahách neoficiálnych aktérov vytvoriť komunikačné kanály a ovplyvniť vzťahy medzi konfliktnými stranami. Od roku 1986 hovoríme už o štvrtej etape vo vývoji odboru riešenia konfliktov, ktorý sa po rozpade bipolárneho systému orientuje napr. na

¹ Wallensteen, P., 2002: s. 16.

² Takisto, s. 15-17.

³ Weisová, Š., 2005: s. 23.

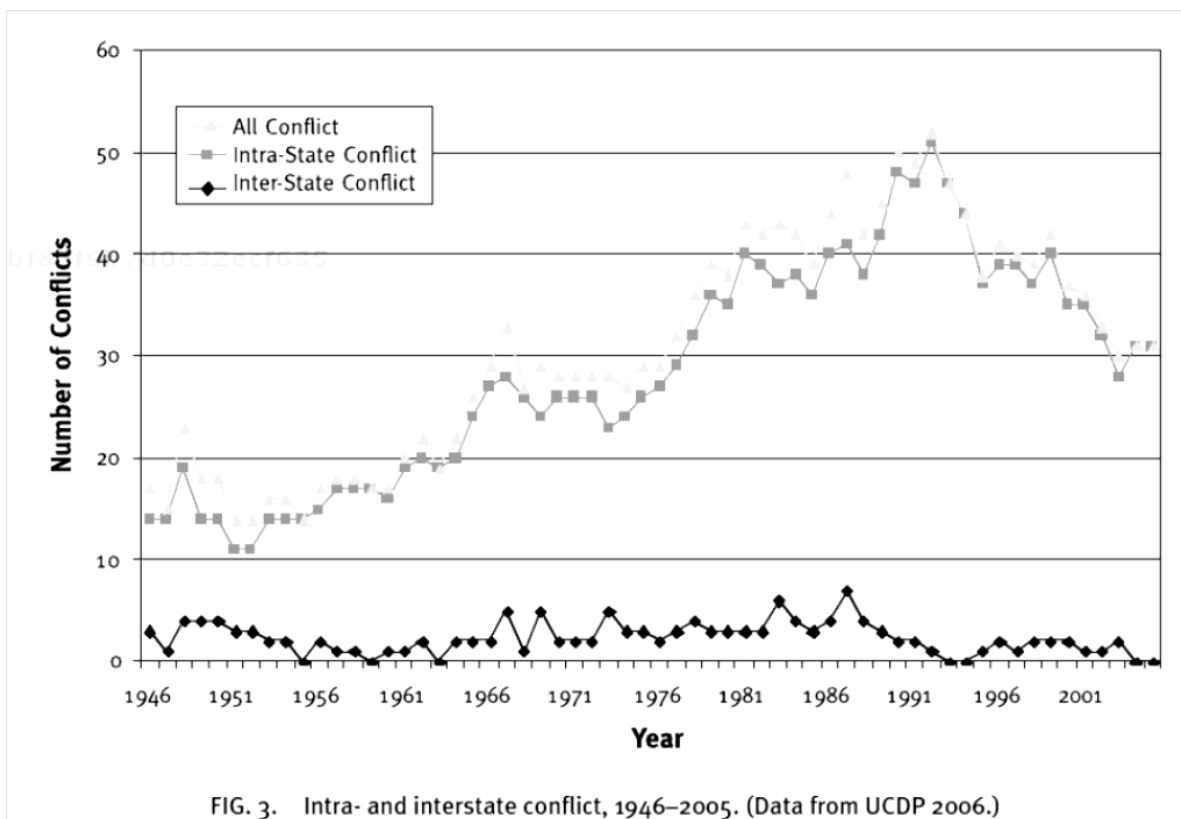
problematiku vývojovej dynamiky konfliktov, rozšírenia aktivít preventívnej diplomacie, či povojnovej rekonštrukcie.⁴

Najväčšie zmeny v štvrtej etape vývoja riešenia medzinárodných vzťahov priniesol nový koncept bezpečnosti. Nastal určitý posun od vojensko-politickej bezpečnosti na úrovni štátu k bezpečnosti na úrovni jedinca a celej spoločnosti, a to aj v otázkach ekonomických, kultúrnych, sociálnych či environmentálnych. Nové chápanie bezpečnosti nutne viedlo k novej koncepcii vnímania konfliktov a ich riešenia.

V posledných desaťročiach sa konflikt presúva z medzištátnej úrovne na úroveň vnútroštátnu, pričom najväčšiu hrozbu prinášajú konflikty etnické, kultúrne, náboženské a konflikty o prírodné zdroje. Od roku 1989 do roku 2009, až 89% všetkých konfliktov s počtom obetí nad 25, boli konflikty vnútroštátne (viď. graf č.1). Napriek ich vnútroštátnemu charakteru majú tieto konflikty potenciál stať sa hrozbou pre medzinárodný mier a bezpečnosť a mnohé z nich majú tendenciu byť internacionalizované, alebo sa prelievať do okolitých krajín. Preto dnes za medzinárodné konflikty považujeme nielen konflikty medzištátne, ale aj konflikty vnútroštátne.

⁴ Weisová, Š., 2005: s. 23-30.

Graf číslo 1: Počet vnútroštátnych konfliktov (intra-state conflict) a medzištátnych konfliktov (inter-state conflict) v rozpätí rokov 1946 až 2005.

Zdroj: BERCOVITCH, J. a JACKSON, R. Conflict resolution in the twenty-first century: principles, methods, and approaches [online]. Ann Arbor: University of Michigan Press, 2009, s. 3 [cit. 2013-01-05]. ISBN 04-720-5062-1. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/natl/docDetail.action?docID=10331709> .

Aby šlo o konflikt medzinárodných vzťahov, je podľa tradičných definícií nutné, aby aspoň jeden z aktérov bol organizovaný štát, a zdroje, o ktorých získanie aktéri usilujú, boli v oblasti národných tém a hodnôt.⁵ V pozícií aktérov sa stále častejšie objavujú miesto štátov najmä etnické a náboženské skupiny či rôzne guerrillové a teroristické zoskupenia.

Zmeny v medzinárodnom systéme prináša aj globalizácia a jej sprievodné procesy. Vďaka globalizácii dnes žijeme v informovanejšej spoločnosti, ktorá si je viac vedomá globálnych problémov, akými sú napr. hlad, chudoba, alebo veľké sociálne a ekonomické nerovnosti medzi krajinami. Globalizácia však tieto rozdiely ďalej prehľbuje. Konflikty 21. storočia pramenia práve z chudoby, prehľbujúcich sa sociálnych nerovností a slabých alebo skorumpovaných vlád. Ich riešenia ďalej

⁵ Weisová, Š., 2005: s. 36.

komplikuje aj zapojenie zložitej siete sociálnych, ekonomických, kultúrnych, politických a náboženských faktorov. Ako ďalší následok globalizácie je potrebné spomenúť narastajúcu ekonomickú interdependenciu krajín, ktorá potvrdzuje skutočnosť, že v súčasnosti vojny nemajú víťazov: krajiny sú totiž medzi sebou príliš prepojené a na sebe tak ekonomicky závislé, aby žiadnym spôsobom nepocítili negatívne následky vojen. Interdependencia medzi štátmi je taktiež jedným z dôvodov, prečo sa konflikty prelievajú medzi štátmi a prečo môžu aj lokálne konflikty byť hrozbou pre celé medzinárodné spoločenstvo.⁶

Dnešný koncept konfliktu je teda pomerne vzdialený od toho niekdajšieho - konflikty už prevažne nie sú medzištátne, nemajú víťazov a porazených a ich príčiny a riešenia sú podstatne komplikovanejšie ako počas 20. storočia. Tieto skutočnosti ilustruje teória nórskeho odborníka Johana Galtunga, ktorý vníma násilie ako produkt určitých vzťahov alebo štruktúr medzi jednotlivcami a skupinami. Takéto „štrukturálne násilie“ nemá konkrétneho páchatel'a, pretože je zabudovanou časťou štruktúry a jeho hlavnými formami sú politické represie a ekonomické vykorisťovanie.⁷ Štrukturálne násilie teda vymedzuje nespravodlivé rozloženie zdrojov medzi jednotlivcami a skupinami, ktoré je zároveň jedným z hlavných globálnych problémov súčasnosti.

Ako prirodzená reakcia na zmenu v koncepcii konfliktov prichádza aj zmena v riešení konfliktov. Proces zmeny začal už v treťom období vývoja odboru riešenia konfliktov, a to rozvojom ADR a track two diplomacie. Spolu so zvýšenou inštitucionalizáciou medzinárodných vzťahov, ktorá posilnila po rozpade bipolarity, sú ADR a aktivity track two diplomacie prvky, ktoré silne ovplyvňujú smerovanie odboru od 90. rokov minulého storočia.

Nové prístupy sú postavené na nedostatkoch tradičných riešení konfliktov (ako napr. vyjednávanie na medzištátnej úrovni), pričom sú zamerané na riešenie hlboko zakorenených a štrukturálnych problémov a do ich riešenia sa čoraz viac zapájajú aj „neoficiálni“ aktéri. Medzi metódy riešenia konfliktov, ktoré naberajú na dôležitosti, patria preventívna diplomacia, humanitárne intervencie, postkonfliktná rekonštrukcia a rastie aj úloha regionálnych zoskupení, transnacionálnych korporácií a najmä nevládných organizácií. Títo noví aktéri riešenia konfliktov operujú na úrovni už spomínanej track two diplomacie.

Zatiaľ čo tradičné prístupy možno klasifikovať ako jednodimenzionálne a obmedzené, nové prístupy riešenia konfliktov sú multidimenzionálne (mierové

⁶ Bercovitch, J. a Jackson, R., 2009: s. 1-8.

⁷ Weisová, Š., 2005: s. 29.

operácie OSN, medzivládnych a regionálnych organizácií, či rôznych globálnych, regionálnych a miestnych nevládných organizácií) a vyvíjajú sa na globálnej, regionálnej či miestnej úrovni tak, aby vytvárali inkluzívne štruktúry a dlhodobé riešenia.

1.2 Medzinárodné nevládne organizácie a ich postavenie pri riešení konfliktov

Zo spomínaných aktérov na úrovni track two diplomacie majú pre riešenie konfliktov vo svete asi najväčší význam medzinárodné, regionálne a miestne nevládne organizácie. OSN definuje nevládnú organizáciu ako „neprofítujúcu skupinu občanov založenú na dobrovoľnosti, ktorá je organizovaná na lokálnej, národnej či medzinárodnej úrovni. Nevládna organizácia sa orientuje na zvláštne úlohy a je riadená ľuďmi s rovnakým záujmom. Nevládne organizácie môžu vykonávať najrôznejšie služby a funkcie, vrátane funkcií humanitárnych, artikulujú záujmy občanov voči vládam, monitorujú politiku a podporujú politickú participáciu na miestnej úrovni. Nevládne organizácie uskutočňujú analýzy a expertízy, fungujú ako systém včasného varovania a pomáhajú implementovať medzinárodné dohody“.⁸

Nevládne organizácie s medzinárodným pôsobením vznikali už v 19. storočí (za prvú NGO sa dá považovať Britská zahraničná spoločnosť pre otroctvo, ktorá vznikla v roku 1839), pričom samostatný pojem „medzinárodné nevládne organizácie“ sa používa až v druhej polovici 20. storočia. Od konca druhej svetovej vojny rastie množstvo INGOs vo svete, pričom v rokoch 1909 až 1993 ich počet narástol z 176 na 28 900.⁹ Medzi najznámejšie INGOs patria Amnesty International, Greenpeace, Medzinárodný výbor červeného kríža či Lekári bez hraníc. V súčasnosti nevládne organizácie pôsobia v mnohých odboroch, od kultúry cez ekológiu, zdravotníctvo či politiku, až k sociálnym službám a právu. Nie všetky tieto organizácie majú vplyv na riešenie konfliktov - touto problematikou sa zaoberajú prevažne špecializované odborné organizácie humanitárneho charakteru.¹⁰ Je ťažké odhadnúť ich počet, ale smerodajný môže byť napríklad počet členov CoNGO, konferencie nevládných organizácií s poradným vzťahom pri OSN, ktorý už prekročil číslo 400.¹¹ Odhadovaný počet NGOs vo svete, bez ohľadu na ich špecializáciu, je v súčasnosti viac ako 50 000.¹²

⁸ Weisová, Š., 2003: s. 91 (česká verzia definície od OSN).

⁹ Streeten, P., 1997: s. 195.

¹⁰ Weisová, Š., 2003: s. 89-96.

¹¹ Zoznam členov CoNGO: <http://www.ngocongo.org/membership/full-members-listing/>.

¹² Bercovitch, J. a Jackson, R., 2009: s. 138.

Aká je teda rola nevládných organizácií pri riešení konfliktov? Ich úloha a aktivity sú podmienené ich špecifickými charakteristikami, ktoré ich diferencujú od ostatných aktérov riešenia konfliktov. K týmto charakteristikám patrí ich nezávislosť od mocenskej politiky, ktorá im umožňuje jedinečné postavenie pri riešení konfliktov. Vďaka tomuto postaveniu môžu (teoreticky) dosiahnuť a mobilizovať vzdialené a chudobné komunity a tým, že používajú takzvaný „bottom-up“ (zdola-nahor) prístup, dokážu riešiť problémy už pri ich koreňoch. Ich prístupy sú inovatívne, nezávislé od vlád a v dôsledku toho aj flexibilnejšie a experimentálnejšie ako tie vládne. Taktiež svoje projekty vykonávajú efektívnejšie a s nižšími nákladmi ako vlády a podporujú udržateľný rozvoj.¹³ Výhody, ktorými NGOs disponujú, sa však môžu ľahko stať ich nevýhodami, a to v závislosti od podmienok, v ktorých sa pohybujú.

Mimovládne organizácie pri riešení konfliktov splňajú tri hlavné úlohy: prioritne, vďaka svojej neutrálnej pozícii, ktorá nie je viazaná na žiaden štát či organizáciu dodáva ich nestrannosť legitimitu ich pôsobeniu a aktivitám. Vďaka tejto pozícii taktiež pôsobia ako „strážny pes“, ktorý kontroluje činnosť konfliktných strán, a to IGOs alebo napríklad aj TNCs, ktoré majú záujem na vyriešení konfliktu. V neposlednej rade pôsobia ako experti, keďže pracujú priamo v epicentrách problému a svoju činnosť sústreďujú na jednu konkrétnu problematiku.¹⁴ Pri samotnom riešení konfliktu sa mimovládne organizácie uplatňujú najmä pri fázach manifestácie konfliktu, kde využívajú nástroje preventívnej diplomacie a pri fázach deeskalácie konfliktu a postkonfliktnom urovnávaní vzťahov.

1.3 Výhody NGOs pri riešení konfliktov

Prvou a hlavnou výhodou nevládných organizácií je už ich spomínaná pozícia a nezávislosť, keďže nereprezentujú mocenské či politické záujmy štátov. Ich reprezentanti nie sú, na rozdiel od oficiálnych diplomatov, viazaní protokolom, politickými agendami, oficiálnymi procedúrami a postupmi. Vďaka tomu dokážu zástupcovia NGOs, ako „neoficiálni diplomati“, rokovať a riešiť problémy na podstatne neformálnejšej, flexibilnejšej a uvoľnenejšej úrovni, pričom oni samotní sú vnímaní ako relatívne neutrálni sprostredkovatelia.

Práve nestrannosť NGOs im umožňuje, na rozdiel od napr. regionálnych organizácií, konať bez podozrenia, že sú len nástrojom záujmov štátov, či regionálnych veľmocí. Taktiež disponujú dobrou znalosťou lokálnych problémov,

¹³ Srteeten, P., 1997: s. 195-197.

¹⁴ Bieri, 2010 (*The Roles of NGOs in the Kimberley Process*).

keďže pracovníci nevládných organizácií pôsobia priamo v oblasti problému, a teda majú väčšiu dôveru obyvateľstva a v prípade potreby konajú rýchlejšie a efektívnejšie ako mnohé IGOs či štáty.

Tieto vlastnosti NGOs využívajú počas fázy prevencie vzniku konfliktov, kde zohrávajú kľúčovú rolu pri samotnej prevencii a včasnom varovaní (prostredníctvom zberu informácií), pri monitorovaní dodržiavania, respektíve porušovania ľudských práv, pri podpore ekonomického rozvoja a sprostredkovania jednaní.¹⁵

Ešte významnejšiu rolu plnia NGOs vo fáze postkonfliktnej rekonštrukcie a pri zabráňovaní recidívy konfliktu. Ich aktivity sa venujú všetkým oblastiam, ktorých zabezpečenie je nutné pre dlhodobé vyriešenie konfliktu. V snahe zabezpečiť bezpečnosť blokujú zdroje financovania bojujúcich strán (príkladom je zavedenie procesu certifikácie krvavých diamantov, z predaja ktorých boli financované rebelské skupiny bojujúce v afrických vnútroštátnych konfliktoch), alebo zaisťujú bezpečný a voľný pohyb osôb na danom území (napr. prostredníctvom odstraňovania pozemných mín). Pri zaistení spravodlivosti a uzmierenia, ako súčasť postkonfliktnej rekonštrukcie, pomáhajú prostredníctvom monitorovania dodržiavania ľudských práv. V oblasti zabezpečenia sociálneho a ekonomického blahobytu NGOs pomáhajú pri návrate utečencov a vnútorne presídleného obyvateľstva, pri zaistení dostupnosti základných potravín, zdravotnej starostlivosti, či vzdelávania. Taktiež podporujú obnovu lokálnej občianskej spoločnosti a vznik miestnych nevládných organizácií. A v neposlednom rade prispievajú k obnove systému vládnutia a zaisteniu politickej účasti pre rôzne skupiny obyvateľstva, napríklad pomocou sledovania korupcie, podpory vzniku nezávislých médií a kontrolných úradov.¹⁶

NGOs určitým spôsobom zaplňajú medzeru v systéme riešenia sporov - neexistuje totiž spoľahlivá medzinárodná inštitúcia, ktorá by pôsobila v rámci mierotvorného procesu vo vnútorných konfliktoch štátov. Najbližšie k takejto inštitúcii má OSN, tá by však nemala zasahovať do vnútorných záležitostí svojich členov.

Riešenie konfliktov prostredníctvom aktivít NGOs je súčasťou multilaterálneho prístupu k riešeniu konfliktov, ktorý rieši súčasne politické, ekonomické, sociálne a psychologické korene konfliktu a vyžaduje, aby aktéri koordinovali svoje aktivity v dlhodobom budovaní mierového programu.¹⁷

¹⁵ Weisová, Š., 2005: s. 81.

¹⁶ Weisová, Š., 2005: s. 99-115.

¹⁷ Bercovitch, J. a Jackson, R., 2009: s. 143-146.

1.4 Nevýhody NGOs pri riešení konfliktov

NGOs sa pri riešení problémov stretávajú s dvoma typmi problémov: teoretickými a praktickými. Teoretický problém je spojený s nedostatkom teoretických východísk pre problematiku roly neziskových organizácií pre riešenie konfliktov. Nie je teda na základe čoho vyhodnotiť postupy, kroky alebo výsledky aktivít NGOs v tejto oblasti.

Významná je aj problematika etických princípov, ktorými sa riadia predstavitelia NGOs pri riešení konfliktov, a to najmä pri snahe udržania si neutrality. Žiadna intervencia totiž nie je neutrálna a otázkou je, nakoľko si NGOs aspoň relatívnu neutralitu dokážu zachovať. Oblasť „neoficiálnej diplomacie“ nie je regulovaná normami a pravidlami, a preto môže byť neprehľadná, pričom odbornosť a správnosť aktivít neziskových organizácií v tejto oblasti nie je ničím zaručená a ich konanie by v konečnom dôsledku mohlo do procesu riešenia konfliktov priniesť viac chaosu a komplikácií, ako úžitku.

Praktické problémy, s ktorými sa nevládne organizácie pri zasahovaní do riešenia konfliktov môžu stretnúť, sú úzko napojené na výhody ich pôsobenia. Prvým je neoficiálnosť štatútu, na základe ktorého NGOs konajú. Z toho plynie neexistencia ekonomických, politických či vojenských pák a nátlakov, potrebných v prípadoch, keď dôjde k vypätým situáciám, alebo rokovanie zájde do slepej uličky. Medzi ďalšie problémy patrí nedostatok diplomatických zručností a skúseností, nedostatok nevyhnutnej administratívnej infraštruktúry (prístup k informáciám, IT technológie, prekladatelia) a neexistencia diplomatickej imunity a výsad pre zástupcov NGOs. Mimovládne organizácie samozrejme nedisponujú tak veľkými finančnými zdrojmi ako väčšina medzinárodných vládnych organizácií, a teda aj ich aktivity sú touto skutočnosťou obmedzované. V súčasnosti medzi skupinami neziskových organizácií panujú problémy koordinácie, rozptýlenia zodpovednosti a nedostatku komunikácie.¹⁸

1.5 Krvavé diamanty a konflikt

Krvavé diamanty sú nesporne jedna z problematík, ktorá sa v posledných rokoch dostáva do povedomia verejnosti. Diamanty patria k tzv. „lootable resources“, teda „ukoristiteľným zdrojom“, ktoré podľa mnohých štúdií (Keen, Collier, Billon) síce nezvyšujú možnosť vypuknutia konfliktu, ale majú tendenciu už prebiehajúce konflikty predlžovať. Aby sme aj diamanty mohli označiť ako konfliktné alebo krvavé, je pri vyhodnocovaní vzťahu medzi diamantmi

¹⁸ Bercovitch, J. a Jackson, R., 2009: s. 146-150.

a konfliktmi potrebné brať do úvahy viacero špecifických faktorov, a to najmä typ diamantu a faktor geografickej distribúcie.

Rozlišujeme dva základné typy diamantov: aluviálne a kimberlitné. Kimberlitné, inak takzvané primárne diamanty, sa obvykle nachádzajú pod zemským povrchom ako súčasť subvulkanickej horniny nazývanej kimberlit, pričom ich ložiská sú zvyčajne koncentrované. Ich ťažba je pomerne nákladná a riskantná, a preto ju vykonávajú prevažne len veľké medzinárodné spoločnosti. Aluviálne (alebo náplavové) diamanty nájdeme na zemskom povrchu, kam sa dostali pôsobením erózných činiteľov po tom, ako boli oddelené od primárneho zdroja, kimberlitu. Ich ložiská sa mnohokrát rozprestierajú po rozľahlých územiach a preto je náročné ich izolovať a ťažiť priemyselne. Keďže je možné ich získať aj pomocou relatívne primitívnych nástrojov, akými sú lopaty, krompáče či sitá, stávajú sa ľahko ukoristiteľnou komoditou pre bojujúce strany.¹⁹

Na základe týchto skutočností môžeme povedať, že ťažko dostupné primárne diamanty nemajú vplyv na predĺženie konfliktu v krajine, naopak, môžu napomôcť jeho potlačeniu, keďže ich ťažba je zvyčajne pod kontrolou vlády. Na druhej strane, ľahko dostupné náplavové diamanty umožňujú rebelom získať finančné prostriedky na pokračovanie bojov, ktoré by bez týchto financií neboli možné. Financie získané z predaja diamantov môžu byť tak veľké, že sa konflikt pre jednu zo strán stane natoľko výnosným, že sa rozhodne v bojoch pokračovať. Z toho teda vyplýva, že sekundárne diamanty majú tendenciu konflikty predlžovať.²⁰

OSN definuje konfliktné diamanty ako diamanty, ktoré „pochádzajú z oblastí pod kontrolou ozbrojených síl alebo frakcií, ktoré sú v opozícii voči legitímnym alebo medzinárodne uznávaným vládam a sú využívané na financovanie vojenských akcií v opozícii voči týmto vládam, alebo v rozpore s rozhodnutiami Rady bezpečnosti“.²¹ Samotná existencia diamantových zásob teda nemá vplyv na vznik občianskej vojny; diamanty sú nebezpečné až vtedy, keď sa začnú ťažiť, pričom intenzita ich vplyvu je podmienená etnickou rozštiepenosťou krajiny. Diamanty teda zvyknú predlžovať najmä konflikty etnické. Ich vplyv na dĺžku konfliktu významne vzrástol po skončení studenej vojny, kedy aktéri vnútroštátnych konfliktov stratili financovanie mocnosťami východného a západného bloku, a preto potrebovali nájsť nové zdroje.²²

¹⁹ Gilmore, E., 2005: s. 543.

²⁰ Ross, M.L., 2004: s. 346.

²¹ Definícia krvavých diamantov podľa OSN: <http://www.un.org/peace/africa/Diamond.html>.

²² Gilmore, E., 2005: s. 559.

2. Obdobie pred vznikom KP – prvotné aktivity NGOs

2.1 Konflikt – občianska vojna v Angole a krvavé diamanty

Angola, rozľahlý štát v juhozápadnej Afrike, nám bude slúžiť ako príklad na vysvetlenie roly krvavých diamantov v konfliktoch. V tejto bývalej portugalskej kolónii vypukla občianska vojna po získaní nezávislosti v roku 1975 a po odchode portugalských jednotiek z krajiny. Aktérmi konfliktu boli dve politické skupiny bojujúce o moc: Hnutie za oslobodenie Angoly (pôvodne Movimento Popular de Libertação de Angola, skratka MPLA) a Národné zjednotenie pre úplnú nezávislosť Angoly (pôvodne União Nacional para a Independência Total de Angola, skratka UNITA), pričom konflikt eskaloval na pozadí dvoch významných faktorov: studenej vojny a etnickej rozštiepenosti štátu. UNITA bola podporovaná etnickou skupinou Ovimbundu (asi 37% obyvateľov Angoly) a na strane MPLA bojovali príslušníci skupiny Kibundu (cca 25% Angolčanov). Na začiatku občianskej vojny MPLA využívala podporu ZSSR a Kuby, naopak, USA a JAR poskytovali pomoc UNITA.

Koniec studenej vojny a financovania svetovými mocnosťami znamenal novú etapu v angolskej občianskej vojne. MPLA, ktorá mala v bojoch navrch, zaviedla vládu jednej strany a mala pod kontrolou väčšinu územia. To jej umožnilo financovať boj proti UNITA pomocou ziskov z predaja ropy.²³ V tomto období v Angole už pôsobila prvá verifikačná misia OSN, UNAVEM I. V roku 1991 bola podpísaná mierová dohoda známa pod názvom Bicesse Accords, ktorá priniesla ukončenie bojov a začiatok mierovej misie UNAVEM II. Na rok 1992 boli naplánované prezidentské voľby a budúcnosť vyzerala pomerne nádejne, až pokým UNITA odmietla uznať prehru svojho lídra, Jonasa Savimbiho a rozpútala novú vlnu násilia. Následne UNITA stratila podporu USA, ktoré uznali José Eduarda dos Santosa, šéfa MPLA, za právoplatného prezidenta.²⁴

Ďalšia dohoda o prímerí, tzv. Lusacký protokol z roku 1994, bola podporená novou misiou OSN nazvanou UNAVEM III. Lokálne boje však stále pokračovali a ani nová misia nedokázala efektívne docieľiť demilitarizáciu UNITA a preto bola v roku 1997 nahradená misiou MONUA a doplnená rezolúciou číslo 1127²⁵, ktorá uvalila cestovné sankcie na vyšších úradníkov UNITA a ich najbližších rodinných príslušníkov. Boje prebiehali aj o oblasti s náleziskami ďalšieho lukratívneho zdroja

²³ Pre ilustráciu, podľa publikácie CIA The World Factbook je Angola na 17. priečke vo svetovej produkcii ropy a na 18. priečke v množstve ropných zásob, zdroj: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2241rank.html> a <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2178rank.html>.

²⁴ Waisová, Š., 2005: s. 151-153.

²⁵ Rada bezpečnosti OSN, 1997.

peňazí - diamantov. Rada bezpečnosti ďalej rozšírila sankcie rezolúciou číslo 1178 z roku 1998, v ktorej rozhodla, že členské štáty OSN by mali „zakázať priamy či nepriamy dovoz diamantov z Angoly na svoje územie, ak tieto diamanty nie sú kontrolované pomocou Certifikátu pôvodu pod režimom Vlády jednoty a národného zmierenia“.²⁶ Touto rezolúciou Rada bezpečnosti jednoznačne uznala dôležitosť roly diamantov v konflikte. Zároveň vznikol prvý certifikačný systém, ktorý mal zabezpečiť, že sa na svetové trhy dostávajú „čisté“ diamanty.

Aká bola teda rola diamantov? Počas takmer celého trvania vojny a najmä od polovice deväťdesiatych rokov mala UNITA pod kontrolou náleziská aluviálnych diamantov v Angole. Možno teda hovoriť o konflikte ropa (MPLA) verzus diamanty (UNITA). Na skutočnosť, že UNITA už dlhodobo financuje svoje aktivity práve predajom diamantov, upozornila v roku 1998 britská mimovládna organizácia Global Witness svojou publikáciou *A Rough Trade*. Táto informácia nebola práve prevratná - publikácia vyšla pol roka po prijatí rezolúcie číslo 1178, pričom na spojenie diamanty - UNITA poukázala už v roku 1994 organizácia Human Rights Watch vo svojej práci *Angola Report*. Za úspechom *A Rough Trade* čiastočne stálo načasovanie - publikácia prišla na svet v období aktívnych debát na tému krvavé diamanty v OSN a priamo poukazovala na porušovanie sankcií OSN v Angole, a to dominantnou diamantovou spoločnosťou De Beers.²⁷ Global Witness sa vo svojej publikácii nesústredila na občiansku vojnu v Angole, ale skôr na preukázanie neetickosti, netransparentnosti a nezodpovednosti aktivít obrovských korporátnych spoločností, ako napríklad De Beers. Na pätnástich stranách report podáva podrobné informácie o vojne v Angole, obchode s diamantmi, o spoločnosti De Beers a aktivitách OSN v Angole. Taktiež predkladá precízne detaily o spojitosti medzi UNITA, diamantmi a spoločnosťou De Beers. Global Witness ďalej uvádza, že len v rozpätí rokov 1992 a 1998 UNITA zarobila predajom diamantov minimálne 3,7 miliárd amerických dolárov. Okrem toho ponúka odporúčania ako pokračovať v boji proti konfliktným diamantom - okrem iného navrhuje nezávislý prieskum otázok týkajúcich sa identifikácie diamantov alebo penalizáciu predajcov obchodujúcich s angolskými krvavými diamantmi.²⁸

Významnou reakciou na *A Rough Trade* bolo pozvanie Global Witness na neoficiálny brífing Rady bezpečnosti v roku 1999, ktorým OSN de facto uznala, že mimovládne organizácie dokážu ponúknuť odborné znalosti a hodnotné informácie. OSN sa v tom čase venovala aj iným činnostiam, ktoré sa týkali občianskej vojny v Angole. Už v zime roku 1998 bolo totiž zrejmé, že sankcie OSN nemajú žiaden priamy vplyv na vývoj angolského konfliktu – došlo totiž ku kolapsu mierového

²⁶ Rada bezpečnosti OSN, 1999.

²⁷ Bieri, F., 2010: s. 17-20.

²⁸ Global Witness, 1998.

procesu a boje pretrvávali. Angolská vláda taktiež informovala OSN, že nemá v pláne podporiť predĺženie mandátu misie MONUA. Reakciou OSN a Rady bezpečnosti bolo v roku 1999 zriadenie Úradu OSN v Angole (UNOA).²⁹

OSN taktiež obnovila aktivity Výboru OSN pre sankcie v Angole a nasadila doň nových členov. Vďaka dvojročnému členstvu Kanady v Rade bezpečnosti v rokoch 1999 -2000 sa kanadský veľvyslanec Robert Fowler dostal do čela výboru. Prijatá bola aj rezolúcia číslo 1237, ktorá ustanovila panel expertov s úlohou zhromaždiť informácie týkajúce sa nedodržiavania obmedzujúcich opatrení proti UNITA v súvislosti so zbraňami, ropou, diamantmi a finančnými prostriedkami. Taktiež mal za úlohu identifikovať osoby zodpovedné za nerešpektovanie sankcií a navrhnúť spôsob, ako eliminovať porušovanie sankcií.³⁰

Výsledkom práce panelu expertov bol tzv. „Fowler report“, teda Fowlerov posudok (oficiálne: *Report of the Panel of Experts on Violations of Security Council Sanctions against UNITA*), ktorý bol vydaný v marci roku 2000. Panel dospel k významným záverom v súvislosti s porušovaním sankcií uvalených na Angolu, pričom vyšetrovanie potvrdilo, že diamanty v tej dobe boli a pretrvávali ako hlavný zdroj bohatstva a financovania UNITA. Report v článkoch 75 až 114 detailne popisoval zistenia spojené s diamantmi, odhalil informácie o tom, ako UNITA diamanty získava, ako ich predáva a ako sa diamanty bez problémov dostávajú na svetové trhy. Posudok taktiež vysvetlil, aká jedinečná je rola diamantov pre UNITA: „Po prvé, pretrvávajúca schopnosť UNITA predávať neopracované diamanty za hotovosť a zamieňať ich za zbrane zabezpečuje UNITA možnosť pokračovať vo svojich politických a vojenských aktivitách. Po druhé, diamanty boli a sú významným komponentom stratégie UNITA pre získavanie spojencov a udržiavanie externej podpory. Po tretie, tajné zásoby neopracovaných diamantov, viac ako hotovosť alebo bankové vklady, predstavujú primárny a uprednostňovaný spôsob uskladnenia bohatstva UNITA.“³¹

2.2 Nastolovanie kampane a prvé úspechy nevládných organizácií

V období, keď sa Fowlerov report dostal do rúk predstaviteľom OSN, však už naplno prebiehali aktivity nastolovania agendy viacerých neziskových organizácií. Okrem už spomínanej organizácie Global Witness a jej štúdie *A Rough Trade* sa problematikou krvavých diamantov začali zaoberať aj ďalšie mimovládne organizácie, a to najmä Partnership Africa Canada a európska iniciatíva Fatal Transactions. Vznik a aktivity Fatal Transactions znamenali presun od kampane

²⁹ Paulo, Manuel J., 2004.

³⁰ United Nations, 1999.

³¹ United Nations, 2000.

orientovanej na medzinárodné spoločenstvo a predstaviteľov priemyslu, ku kampani zameranej na zvýšenie verejného povedomia o krvavých diamantoch. Jednou z prvých aktivít tejto kampane zvyšujúcej informovanosť o sporných diamantoch bolo v roku 1999 zasielanie informácií v darčkových balíčkoch novinárom a maloobchodníkom s klenotmi.³²

Počas fázy nastoľovania agendy sa prejavilo viacero výhod pôsobenia nevládných organizácií. NGOs dokázali využiť svoju neutrálnu pozíciu na nezaujatý kriticismus štátov a spoločností obchodujúcich s krvavými diamantmi a efektívny zber informácií, ktoré im umožnili poskytnúť vysoko odborné správy o reálnej situácii v krajinách. Ich reakcia na problém konfliktných diamantov bola rýchla a flexibilná, keďže dokázali pôsobiť mimo štruktúr OSN a komunikovať so štátmi, priemyslom a aj verejnosťou na neformálnej úrovni.

Kanadská NGO PAC sústredila svoju prácu na kampaň o problémoch s konfliktnými diamantmi v Sierra Leone, rovníkovom štáte podstatne menšom ako Angola, ktorý sa však tiež zmietať v občianskej vojne. V januári roku 2000 PAC vydal svoju takmer sto stranovú publikáciu *The Heart Of The Matter*, ktorá detailne popísala situáciu v Sierra Leone v spojitosti s diamantmi, občianskou vojnou a spoločnosťou De Beers.³³ Práve Sierra Leone sa ukázala ako ideálna krajina pre nastoľovanie agendy. Občianska vojna v tejto bývalej britskej kolónii začala v roku 1991, keď do Sierra Leone vpadla RUF, rebelská skupina podporovaná libérijským prezidentom. Napriek pozornosti medzinárodného spoločenstva tu brutálne boje pretrvávali aj v roku 2000, keď vyšiel report od PAC. Mediálny záujem o tento konflikt následne postupne rástol. Vo februári medzinárodná televízna stanica CNN International odvysielala dokument *Cry Freetown*, ktorý z prvej ruky podával informácie o situácii v Sierra Leone, pričom problematika diamantov bola jedna z kľúčových dejových línií filmu. Konflikt v Sierra Leone sa na rozdiel od konfliktu v Angole neodohrával na komplikovanom pozadí studenej vojny a bolo tu jednoduchšie určiť agresora. Brutálne praktiky RUF, medzi inými využívanie detských vojakov, alebo špecialita RUF, amputácia končatín, nenechali ľudí chladnými. Spolu so záujmom ľudí vedieť viac o situácii v Sierra Leone narastal aj záujem médií o tému krvavých diamantov vo všeobecnosti.

Pred letom roku 2000 sa kampaň bojujúca proti krvavým diamantom síce ešte nestala najdiskutovanejšou témou medzi ľuďmi, na druhej strane však vygenerovala dostatok rozruchu na to, aby bolo predstaviteľom OSN a najmä hlavným aktérom na trhu s diamantmi jasné, že zmena je nutná a že táto kampaň ešte zd'aleka

³² Bieri, F., 2010: s. 28.

³³ Partnership Africa Canada, 2000.

nekončí. Kampaň prebiehala vo viacerých krokoch - v prvej fáze to bolo malé množstvo významných správ, ktoré neviedli k drastickému nárastu verejnej informovanosti o krvavých diamantoch, avšak viedli k zvýšeniu pozornosti v očiach kľúčových politických činiteľov a obchodníkov. Druhá fáza rozšírenejšieho mediálneho záujmu nasledovala až po zvýšenej politickej aktivite zameranej na riešenie tohto problému počas leta v roku 2000, o ktorej budem bližšie rozprávať v nasledujúcich kapitolách. Rozdelenie na dve fázy bolo spojené aj so zmenou cieľovej skupiny mediálnej kampane - počas druhej fázy šlo skôr o zvýšenie informovanosti verejnosti, keďže vzdelaná verejnosť dokázala podporiť NGOs v snahe nátlakom urýchliť progres KP.

Mimovládny organizáciám sa teda svojimi aktivitami podarilo prinútiť diamantový priemysel reagovať na otázku krvavých diamantov nielen prostredníctvom vyhrážok, ale aj prostredníctvom vrhania negatívneho tieňa na ich imidž, keďže aktérov obchodu s diamantmi predstavili ako aktívne prispievajúcich k násilným konfliktom alebo, v tom lepšom prípade, apaticky a pasívne sledujúcich tieto konflikty. De Beers a ďalšie popredné organizácie v sektore si uvedomili, že nemôžu trvalo odmietať zodpovednosť, ktorú vďaka svojej činnosti, alebo prípadnej nečinnosti, v týchto konfliktoch nesú. Obchodníci s diamantmi taktiež nemohli ignorovať hrozbu spotrebiteľského bojkotu, ku ktorému by postupom času mohla kampaň viesť.³⁴ Tieto skutočnosti viedli v tom istom roku k stretnutiu, ktoré položilo základy iniciatívy dnes známej ako Kimberley Process. V nasledujúcej kapitole sa budem bližšie venovať role, ktorú nevládne organizácie v KP zastávali.

2.3 Prvé stretnutie KP a postavenie NGOs

Nielen diamantový priemysel, ale aj štáty zakladajúce podstatnú časť svojej ekonomiky na ťažbe a predaji diamantov si boli vedomé hrozby, ktorú pre nich môžu konfliktné diamanty niesť. Už v roku 1999 sa vtedajší prezident JAR Nelson Mandela vyjadril, že spotrebiteľský bojkot by mohol viesť ku kolapsu ekonomík Namíbie a Botswany a že „diamantový priemysel je životne dôležitý pre ekonomiku JAR a juhoafrických štátov.“ Taktiež dodal, že lepšie ako bojkot by bolo, keby „prostredníctvom našich iniciatív priemysel prevzal progresívnejší prístup k otázkam ľudských práv.“³⁵ Práve takouto iniciatívou bolo v máji v roku 2000 stretnutie v meste Kimberley v JAR. Štáty južnej Afriky produkujúce diamanty sa tu stretli s cieľom prediskutovať otázku, ako zastaviť obchod s krvavými diamantmi

³⁴ Bieri, F., 2010: s. 33-50.

³⁵ IRIN Africa, 1999.

a zabezpečiť, že predaj diamantov nefinancuje násilie konané rebelskými skupinami.

Stretnutie iniciovali traja hlavní exportéri diamantov v oblasti južnej Afriky: JAR, Namíbia a Botswana, ktoré k akcii podnietil čiastočne aj strach, že škandál sprevádzajúci krvavé diamanty môže negatívne ovplyvniť predaj ich „čistých“ diamantov. Na stretnutie boli pozvané aj tri hlavné krajiny obchodujúce s diamantmi - USA, Veľká Británia a Belgicko a zároveň aj predstavitelia priemyslu a nevládných organizácií. Hneď od začiatku rokovaní tak Kimberley Process prebiehal v netradičnom tripartitnom zložení – zastúpené boli štáty, priemysel a NGOs, pričom názor a hlas každej z týchto skupín mal rovnakú hodnotu. Ďalšou zaujímavosťou bolo, že KP nevznikal pod krídlami OSN.

Skutočnosť, že NGOs boli zastúpené už na prvom formálnom stretnutí, z ktorého neskôr vzišiel KP, poukazuje na ich nezastupiteľnú rolu v tomto procese. Ich účasť na rokovaníach bola podmienená viacerými faktormi. Prioritne, mimovládne organizácie si vybojovali a zaslúžili svoju pozíciu vzhľadom na svoje aktivity, ktoré de facto priniesli problematiku do pozornosti OSN, štátov a spoločností obchodujúcich s diamantmi. NGOs taktiež preukázali vysokú odbornosť a expertnú znalosť problematiky obchodu s diamantmi a špecifik konfliktných diamantov prostredníctvom svojich reportov a článkov. Významným faktorom bola aj skutočnosť, že viaceré zo zakladajúcich členských štátov mali už z domova predošlú skúsenosť (či priam zvyk) spolupracovať s nevládnymi organizáciami pri decision making (USA, Veľká Británia či Belgicko). V neposlednej rade, účasť NGOs na vytváraní KP dodávala tomuto procesu legitimitu a dôveryhodnosť, ktorú by samotná spolupráca medzi štátmi a priemyslom nedokázala získať. Charakter diamantového priemyslu mohol vyvolávať podozrenia, že pri rokovaníach budú brané do úvahy aj private obchodné záujmy. Diamantový priemysel je charakterizovaný kombináciou súkromného a štátneho vlastníctva diamantových baní, čo mnohokrát stiera rozdiely medzi štátnym a korporátnym záujmom. Takmer monopolná pozícia, ktorú má De Beers na trhu, je kľúčová pre vplyv tejto spoločnosti na niektoré štáty (Botswana, JAR, Veľká Británia) a na celý priemysel.³⁶

Trvalá potreba legitimácie bola špecificky významná, pretože KP nebol založený na univerzálnej štátnej reprezentácii a mohol byť vnímaný ako exkluzívny

³⁶ Spoločnosť De Beers a jej Centrálna predajná organizácia (Central Selling Organization, CSO) dominujú medzinárodnému diamantovému priemyslu asi posledných 60 rokov - majú na starosti triedenie, oceňovanie a predaj približne 80% celosvetovej produkcie diamantov. De Beers má veľký vplyv na dianie v diamantovom priemysle, ale aj vplyv na jednotlivé štáty produkujúce diamanty. Napríklad v spoločnosti Debswana, ktorá jediná má právo ťažiť diamanty v Botswane, sa De Beers delí o vlastníctvo firmy so štátom v pomere 50:50. Zdroj: Global Witness, 1998.

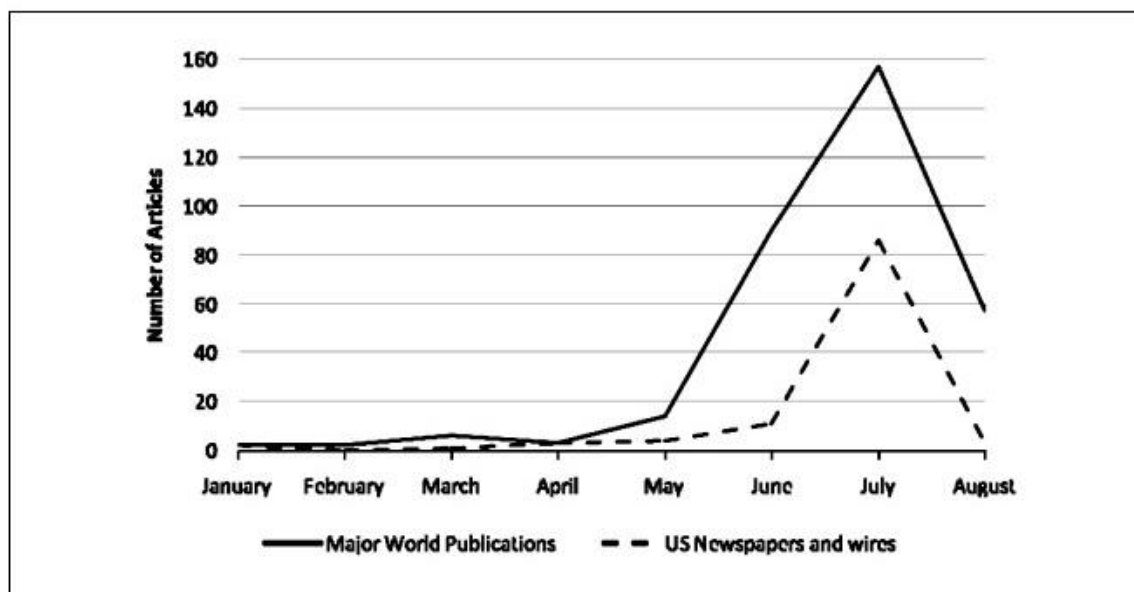
klub aktérov sústredených len na svoje záujmy. Aj keď zozáčiatku bol KP otvorený všetkým štátom, ktoré prejavili záujem o participáciu, v rokoch 2003 a 2004 bol vstup do KP sťažený skutočnosťou, že štáty museli preukázať, že spĺňajú minimálne požiadavky pre fungovanie KPCS. Zaistenie kredibility zo strany mimovládnych organizácií bolo dôležité aj preto, lebo KPCS bol dobrovoľnou dohodou a nemal teda žiadnu právnu silu v termínoch medzinárodného práva. Nedostatok právnej autority znásobuje dôležitosť potreby získania dôveryhodnosti KP ako globálnej dohody. Nevládne organizácie okrem toho pôsobili už pri vzniku Kimberley Procesu ako „strážny pes“, ktorý dohliadal na jeho precízne vypracovanie, ktoré by bolo skutočne efektívne. Jednotlivé funkcie, ktoré NGOs v KP spĺňala, budem bližšie popisovať na situáciách, ktoré sa naskytali v priebehu tvorby a implementácie procesu.

Precedens tripartitnej štruktúry nebol jediné špecifikum, ktoré bolo ustanovené už na prvom stretnutí KP. Na Kimberley Procese bolo jedinečné aj to, že nevznikal ako súčasť jednej z agentúr či organizácií pridružených k OSN. Pri prvotných stretnutiach totiž nebolo cieľom zúčastnených vytvoriť priamo certifikačnú schému. Jej zavedenie sa stalo prioritou po tom, ako bol certifikačný systém vyhodnotený ako najvhodnejší spôsob zabezpečenia transparentnosti na medzinárodnom trhu s diamantmi. Keby bol vznik certifikačného systému pôvodným plánom, vznikol by KP pravdepodobne pod dohľadom OSN alebo inej medzinárodnej inštitúcie. Nezávislosť KP na týchto štruktúrach však umožnila, vzhľadom na tradičné postupy pri vytváraní medzinárodných dohôd a zmlúv, relatívne rýchlu dohodu na finálnej forme KP a taktiež umožnila už spomínané tripartitné zloženie. Vzhľadom na preukázanú neefektivitu sankcií, ktoré OSN vrhla na obchod s diamantmi napr. v Angole, sa objavovali obavy, či by v rámci OSN bolo možné vytvoriť systém certifikácie, ktorý by reálne dokázal ovplyvniť obchod s konfliktnými diamantmi. Vzhľadom na byrokráciu a neflexibilitu postupov v OSN sa vynášali aj otázky, ako dlho by trvalo dosiahnutie kompromisného rozhodnutia vo veciach konfliktných diamantov na pôde tejto medzinárodnej inštitúcie. OSN však zohrávala významnú podpornú rolu pri vzniku KP. V prvom rade potvrdila, že krvavé diamanty sú závažný spoločenský problém, zabezpečovala, že téma diamantov zotrvala na agende medzinárodných inštitúcií a okrem iného poskytovala fórum pre pokračovanie debát o konfliktných diamantoch. Aktivita OSN boli taktiež inšpiráciou pri samotnom vytváraní procesu certifikácie - v čase rokovaní o KP už OSN zaviedla certifikovanie diamantov v Angole a Sierra Leone, ktoré bolo vnímané ako krátkodobé riešenie predchádzajúce Kimberley Procesu.³⁷

³⁷ Bieri, F., 2010: s. 51-62.

Zatiaľ čo prvé stretnutia iniciatívy, z ktorej časom vznikol KP, boli verejnosťou skoro nepovšimnuté, mediálne pokrytie témy krvavých diamantov naberalo na obrátkach. Ako môžeme vidieť na nasledujúcom grafe, v lete roku 2000 bolo možné články o krvavých diamantoch vidieť takmer v každých novinách.

Graf číslo 2: Mediálne pokrytie témy krvavých alebo konfliktných diamantov v hlavných svetových (plná čiara) a amerických (prerušovaná čiara) médiách počas roku 2000.

Zdroj: BIERI, Franziska. *From blood diamonds to the Kimberley Process: how NGOs cleaned up the global diamond industry* [online]. Burlington, VT: Ashgate, 2010, s. 40 [cit. 2013-01-05]. ISBN 07-546-9972-2. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/natl/docDetail.action?docID=10395857>.

Krvavé diamanty dostal do popredia nečakaný zvrát konfliktu v Sierra Leone, kde bolo v máji približne 500 príslušníkov mierových síl vzatých ako rukojemníci.³⁸ Popularita tejto témy bola zabezpečená aj politickými akciami mimo KP, ktoré o problematike konfliktných diamantov diskutovali. Jednou z najvýznamnejších bolo stretnutie krajín G8 v júli v Okinawe, kde vtedajší britský premiér Tony Blair vyzdvihol otázku ďalšieho smerovania procesu certifikácie.³⁹ V tom istom mesiaci k mediálnemu záujmu o diamanty prispelo aj výročné 29. zasadnutie Svetového diamantového kongresu (World Diamond Congress) v Antverpách, organizované dvoma najvýznamnejšími nevládnymi organizáciami diamantového priemyslu, WFDB a IMDA. Na popredných miestach v programe rokovaní bola nutnosť nájsť riešenie problému konfliktných diamantov, ktoré malo zahŕňať celé priemyselné odvetvie. Počas stretnutia bolo prijaté uznesenie na vytvorenie Svetovej rady pre

³⁸ Pisik, B., 2010.

³⁹ Castle, S. a Parry, R.L., 2000.

diamanty (World Diamond Council), ktorej cieľom bolo vyvinúť a zaviesť systém sledovania vývozu a dovozu neopracovaných diamantov, ktorý by zabránil, aby boli diamanty zneužívané na nezákonné účely.⁴⁰ Vďaka tomu už krvavé diamanty neboli len problémom pár kľúčových hráčov (ako De Beers), ale dostali sa na agendu celého priemyslu zaoberajúceho sa ťažbou, spracovaním a predajom diamantov. NGOs síce privítali proaktivitu zo strany priemyslu, na druhej strane už v tomto ranom štádiu prejavili obavy o rýchlosť, akou bude proces prebiehať a o podiel, ktorý na ňom bude občianska spoločnosť mať.⁴¹ To, nakoľko boli obavy mimovládnych organizácií opodstatnené a aká bola ich rola pri vzniku a implementácii KP, budem bližšie analyzovať v nasledujúcich kapitolách.

⁴⁰ World Federation of Diamond Bourses: World Diamond Council.

⁴¹ Lockwood, C., 2000.

3. Prínosy a neúspechy pôsobenia nevládných organizácií v rámci KP

3.1 Obmedzené možnosti NGOs – stagnácia KP v rokoch 2000 – 2002

Počet účastníkov na stretnutiach KP rýchlo narastal - už na druhom mítingu v septembri roku 2000 sa v Namíbii stretlo asi 50 delegátov kľúčových krajín v obchode s diamantmi. Táto skutočnosť bola zapríčinená viacerými faktormi. Ten prvý - strach, že sa verejná kampaň dostane spod kontroly a povedie k spotrebiteľskému bojkotu - viedol viacerých členov k tomu, aby priviedli na stretnutia reprezentantov ďalších krajín. Druhým faktorom bolo samotné zloženie zúčastnených štátov (USA, Veľká Británia, JAR, Belgicko, Namíbia, Botswana), ktoré malo tzv. kaskádový efekt. Keďže šlo o kľúčových aktérov v diamantovom biznise, účasť na ďalšom stretnutí KP sa stala dôležitou aj pre ostatných hráčov na trhu. S pribúdajúcim počtom členov však klesala rýchlosť, akou KP napredoval. Už pri treťom stretnutí, na ktorom mala podľa očakávaní NGOs vzniknúť konečná medzinárodná dohoda, bolo jasné, že proces potrvá omnoho dlhšie, ako si mimovládne organizácie želali. Vyskytli sa aj ďalšie problémy - niektorým krajinám z rôznych dôvodov chýbalo dostatočné odhodlanie. Nedostatok odhodlania bol podmienený napríklad obavami o dopad KP na obchodníkov (USA KP čiastočne vnímali ako bariéru pre voľný trh a liberalizáciu), alebo aj skeptickým prístupom k celému procesu certifikácie (Rusko). Mnohé krajiny, ako napríklad Rusko alebo Čína, neboli nadšené participáciou nevládných organizácií a nedokázali ju dostatočne oceniť. Tripartitná štruktúra však bola ustanovená už na prvom stretnutí a vďaka tomu, že sa NGOs preukázali ako veľmi nápomocné, aj napriek určitej opozícii zostali súčasťou KP.⁴²

Na začiatku decembra roku 2000 Valné zhromaždenie OSN prijalo rezolúciu, ktorá ocenila iniciatívu afrických krajín produkujúcich diamanty, vedúcu k vytvoreniu KP ako štruktúry inkluzívne zahŕňajúcej štáty, zástupcov priemyslu a neziskových organizácií. Zároveň vyzvalo všetky štáty, aby podporili snahu krajín produkujúcich, spracujúcich, exportujúcich a importujúcich diamanty zničiť spojenie medzi konfliktnými diamantmi a ozbrojenými konfliktmi. Valné zhromaždenie OSN taktiež vyjadrilo „potrebu, aby bolo urýchlene a dôkladne zvážené navrhnutie účinných a pragmatických opatrení na riešenie problému sporných diamantov“, pričom toto riešenie malo byť založené primárne na národných certifikačných schémach a malo byť transparentné.⁴³

⁴² Bieri, F., 2010: s. 66-71.

⁴³ Valné zhromaždenie OSN, 2001.

Začiatok rokovaní KP znamenal veľký posun pre mimovládne organizácie. Ich dovtedajšia aktivita bola sústredená na presvedčenie hlavných aktérov o tom, že problematiku krvavých diamantov je potrebné riešiť. So začiatkom rokovaní sa debata presunula na konkrétne kroky, ako sa má problém vyriešiť a tak NGOs museli upraviť svoju ďalšiu stratégiu. Nevládne organizácie ďalej pokračovali v kampani, ktorá mala byť dodatočným nátlakom na priemysel v snahe urýchliť vznik jednotného certifikačného systému. Sviatok svätého Valentína v roku 2001 bol určený ako oficiálny začiatok Kampane na elimináciu konfliktných diamantov, sponzorovanej konzorciom takmer dvesto NGOs za podpory organizácií ako Oxfam alebo Amnesty International.⁴⁴ Začiatok kampane sa prekrýval so stretnutím v Namíbii, kde o otázkach spojených s krvavými diamantmi diskutovali reprezentanti až tridsiatich ôsmich krajín. Je zrejmé, že práve verejná kampaň a latentná hrozba spotrebiteľského bojkotu udržiavali záujem priemyslu a štátov zúčastniť sa na KP stretnutiach.

Na stretnutí v Namíbii vo februári roku 2001 bol prvýkrát oficiálne použitý pojem Kimberley Process. Samotné ustanovenie procesu však prebiehalo pomaly a krajiny sa nevedeli dohodnúť na minimálnych požiadavkách, ktoré mali byť v rámci KPCS splnené.⁴⁵ Vyslanci krajín sa spolu s reprezentantmi NGOs a priemyslu stretli v roku 2001 ešte v Belgicku, Rusku, Veľkej Británii, Angole a Botswane, pričom však tieto stretnutia nevedli k žiadnemu dramatickému pokroku. Významnejšia zmena zasiahla len účastníkov - od októbra daného roku boli všetky členské štáty EÚ zastupované len prostredníctvom delegácie Európskej komisie. Tento krok znamenal, že NGOs stratili viacerých významných spojencov, najmä Veľkú Britániu a Belgicko.⁴⁶

Minimálny progres pri tvorbe medzinárodného systému certifikácie diamantov sa stretával s rastúcou frustráciou na strane nevládných organizácií. Ako odpoveď na rozčarovanie z pomalého vývoja, NGOs posilnili druhú časť svojej kampane, a to nátlak na samotných účastníkov KP. Napriek tomu, že samotné NGOs sa podieľali na tvorbe Kimberley Procesu, nebáli sa kritizovať priemysel a zúčastnené štáty. Ukážkou tejto kritiky sú viaceré vyjadrenia nevládných organizácií na margo KP, v ktorých napríklad uvádzajú, že KP zásadne zlyhal v odpovedi na otázku, ako bude systém monitorovaný vzhľadom k jeho dodržiavaniu či nedodržiavaniu, pričom bez vyriešenia tejto otázky nie je možné, aby systém certifikácie získal dôveryhodnosť spotrebiteľov a občianskej spoločnosti.⁴⁷ Po teroristických útokoch v septembri 2001 poukázali nevládne

⁴⁴ Global policy forum, 2001.

⁴⁵ Diamond Facts: Timeline of the Kimberley Process.

⁴⁶ Bieri, F., 2010: s. 78.

⁴⁷ Global Witness, 2001 (*Global Witness Briefing Document On Angola: Can Controls Work?*).

organizácie na skutočnosť, že aktivity rebelských skupín v Angole, Sierra Leone či Libérii môžu byť taktiež vnímané ako teroristické, ale keďže ide o Afriku, reakcie západného sveta sú podstatne pomalšie. Priamej kritike sa nevyhli ani konkrétne štáty, ako napríklad USA, ktoré podľa NGOs mali vzhľadom na svoju vedúcu pozíciu na spotrebiteľskom trhu s diamantmi prevziať aj vedúcu pozíciu pri tvorbe procesu certifikácie.⁴⁸ Nevládne organizácie v KP zastupovali obeť občianskych vojen, utečencov a skupiny poškodené, ochudobnené a zneužívané obchodom s konfliktnými diamantmi a chápali, že čím dlhšie bude tvorba certifikačného systému trvať, tým dlhšie budú trpieť obyčajní ľudia.⁴⁹

V období rokov 2000 až 2002 sa prejavila jedna z hlavných nevýhod mimovládnych organizácií - vzhľadom na skutočnosť, že nevládne organizácie nekonali na základe žiadneho oficiálneho mandátu (aj napriek určitej podpore OSN), nemali inú možnosť nátlaku na priemysel a štáty než prostredníctvom verejnej kampane. Na rozdiel od oficiálnych aktérov medzinárodných vzťahov, NGOs nemali potrebné ekonomické či politické tlaky, ktoré by urýchlili rokovania KP. Nie všetky štáty však vnímali kampaň mimovládnych organizácií ako formu nátlaku, najmä štáty, ktoré neboli na spoluprácu s NGOs zvyknuté a nedokázali oceniť ich prínos. Okrem tohto hlavného problému nevládne organizácie v tom čase narazili na ďalšiu nevýhodu – zdĺhavé rokovania o minimálnych podmienkach KPCS, ktoré sa konali v rozmanitých kútoch planéty, boli pre NGOs finančne čoraz náročnejšie.⁵⁰

Zatiaľ čo sa štáty, NGOs a priemysel dohadovali na podobe KP, konflikty v Afrike neutíchali. V Angole sa v rokoch 2000 až 2001 UNITA vrátila ku guerrillovým útokom a bojom, keďže územie pod jej kontrolou sa postupne zmenšovalo. Práve tieto útoky znova a znova prinášali *confusao* - pojem, ktorí Angolčania používajú pre teror a chaos.⁵¹

Po viacerých stretnutiach v roku 2002 sa na mítingu v meste Interlaken vo Švajčiarsku štáty konečne dokázali dohodnúť na finálnej podobe Kimberley Procesu. Tridsaťsedem krajín a Európska komisia 5. novembra podpísali takzvanú Deklaráciu z Interlaken, v ktorej sa zaviazali, že „prijmú medzinárodný proces certifikácie neopracovaných diamantov, vytvorený účastníkmi Kimberley Procesu, ktorý im bude prezentovaný vo forme dokumentu nazvanom Kimberley Process

⁴⁸ Global Witness, 2001 (*Hypocrisy On Countering Terrorism - Why Some Governments Are Failing To Take Action On Conflict Diamonds*).

⁴⁹ Global Witness, 2001 (*Has the diamond industry forgotten its vows? Why has the diamond industry gone quiet on self-regulation of conflict diamonds?*).

⁵⁰ Bieri, F., 2010: s. 130.

⁵¹ The Economist, 2001.

Certification Scheme.⁵² Proces mal byť implementovaný už 1.1.2003, pričom však bolo zavedené aj tolerančné obdobie na implementáciu až do 1.5.2003.⁵³

Ešte skôr ako sa zúčastnené strany uzniesli na konečnej podobe KPCS došlo k významnému zvratu vo vývoji občianskej vojny v Angole. Vo februári roku 2002 bol v prestrelke v provincii Moxico vládnymi vojakmi zabitý Jonas Savimbi, líder hnutia UNITA.⁵⁴ Jeho smrť otvorila cestu mierovým dohovorom medzi vládou a UNITA, ktoré viedli k uzavretiu prímeria medzi prezidentom dos Santosom a Savimbiho nástupcom, Paulom Lukambom. V auguste nové vedenie UNITA deklarovalo premenu povstaleckého hnutia na politickú stranu a oficiálne demobilizovalo jej vojenské jednotky.⁵⁵ KPCS teda už nestihol ovplyvniť vývoj alebo ukončenie angolskej občianskej vojny. Dá sa však predpokladať, že má svoj podiel na postkonfliktnej rekonštrukcii Angoly, keďže obmedzil možnosti financovania povstaleckých skupín predajom diamantov a tým prispel k zvýšeniu zaistenia bezpečnosti v krajine.⁵⁶

3.2 Princípy fungovania KPCS

Cieľom KPCS je zabrániť vstupu konfliktných diamantov na trh a tým zároveň ochrániť legítimny obchod s neopracovanými diamantmi; to všetko prostredníctvom kontroly a monitorovania diamantov. K dosiahnutiu tohto cieľa ukladá KP na svojich členov rozsiahle požiadavky – podľa podmienok KPCS musia členské štáty zabezpečiť splnenie "minimálnych požiadaviek" a musia zaviesť príslušné vnútroštátne právne predpisy a inštitúcie vývozu, dovozu a vnútornej kontroly. Taktiež sa musia zaviazat' k transparentnosti a výmene štatistických údajov. Účasť je otvorená pre všetky krajiny, ktoré sú ochotné a schopné realizovať jeho požiadavky. KP je dobrovoľný, ale keďže členské štáty môžu obchodovať len s inými členskými štátmi procesu (aby sa zabezpečila nekonfliktnosť diamantov), de facto z toho vyplýva, že prijatie KPCS je nutnosťou pre všetky krajiny, ktoré chcú s diamantmi obchodovať.⁵⁷

Dokument KPCS je tvorený preambulou, šiestimi sekciami a troma prílohami. Jednotlivé sekcie sa zaoberajú najprv definíciou hlavných pojmov, požiadavkami na medzinárodný obchod a interné kontroly, kooperáciou a transparentnosťou a napokon administratívnymi záležitosťami. V krajinách produkujúcich diamanty zaznamenáva dozorný reťazec cestu každého diamantu z

⁵² Kimberley Process, 2002 (*Interlaken Declaration*).

⁵³ Diamond Facts: Timeline of the Kimberley Process.

⁵⁴ Swarns, Rachel L., 2002.

⁵⁵ The Economist, 2002.

⁵⁶ Waisová, Š., 2005: s. 104.

⁵⁷ Kimberley Process. Frequently Asked Questions.

bane do kancelárie, kde je vydaný certifikát Kimberley. KPCS sleduje cestu neopracovaných diamantov pomocou exportných kanálov jednej krajiny a importných kanálov druhej krajiny, až kým nie sú diamanty vybrúsené a vyleštené. Samotné členské štáty KPCS musia rozhodnúť, ako zaviesť takéto dozorné reťazce, keďže neexistujú žiadne šablóny, ktoré musia krajiny dodržiavať - musia len zabezpečiť efektivitu procesu certifikácie.

Samotný certifikát KPCS je definovaný ako „falšovaniu odolný dokument v špecifickom formáte, ktorý identifikuje zásielku neopracovaných diamantov ako v súlade s požiadavkami systému certifikácie KPCS.“⁵⁸ Certifikát KPCS by mal okrem iného obsahovať napríklad aj „unikátne číslovanie s tzv. Alpha 2 kódom krajiny podľa ISO 3166-1, dátum vystavenia a dátum ukončenia platnosti, názov vydávajúceho orgánu, identifikáciu vývozcu a dovozcu či karátovú hmotnosť.“⁵⁹ KPCS vyžaduje, aby diamanty boli v obaloch, ktoré sú odolné voči násilnému otvoreniu či porušeniu, ale je na vnútroštátnych orgánoch, aby rozhodli, čo presne "odolný voči násilnému otvoreniu či porušeniu" znamená. Certifikáty KPCS sú vydávané jednotlivými štátmi a môžu sa teda značne líšiť, musia však vždy spĺňať minimálne podmienky.

Kimberley Process nie je medzinárodnou organizáciou - nemá trvalé kancelárie či zamestnancov a v oblasti financovania sa opiera o príspevky. Z právneho hľadiska nie je KP medzinárodnou zmluvou, keďže jeho ciele sú realizované prostredníctvom vnútroštátnych právnych predpisov účastníckych krajín. Stretnutia KP sa konajú raz za rok, pričom zahŕňajú všetky zúčastnené krajiny a zástupcov priemyslu a občianskej spoločnosti, ktorým poskytujú príležitosť na diskusiu a rozhodnutia o implementovaní certifikačnej schémy (KPCS).

Okrem plenárneho zasadnutia sa členovia pracovných skupín KP stretávajú aj mimo hlavného ročného stretnutia s cieľom prerokovania technických problémov špecifických pre ich skupiny. KPCS vytvorila množstvo pracovných skupín na dosiahnutie svojich programov. Okrem štyroch hlavných pracovných skupín (Pracovná skupina expertov na diamanty (WGDE), Pracovná skupina pre monitorovanie (WGM), Pracovná skupina pre štatistiky (WGS) a Pracovná skupina pre remeselnú a aluviálnu produkciu (WGAAP)) sú to aj pracovné skupiny vznikajúce ad hoc podľa potreby. V čele KP stojí predsedajúci štát, ktorý dohliada na implementáciu certifikačnej schémy KP, na aktivity pracovných skupín a výborov a všeobecnú správu. Predsedníctvo sa mení každý rok. Podpredseda je

⁵⁸ Kimberley Process, 2002 (*Kimberley Process Certification Scheme*): s. 3.

⁵⁹ Kimberley Process, 2002 (*Kimberley Process Certification Scheme*): s. 12.

zvolený na každoročnom "pléne" a stáva sa predsedajúcim štátom automaticky v nasledujúcom roku.⁶⁰ Tento systém ilustruje nasledujúca tabuľka.

Tabuľka číslo 1: Predsedníctvo KP.

Rok	Predseda	Podpredseda
2003	JAR	Kanada
2004	Kanada	Ruská federácia
2005	Ruská federácia	Botswana
2006	Botswana	Európska únia
2007	Európska únia	India
2008	India	Namíbia
2009	Namíbia	Izrael
2010	Izrael	Konžská demokratická republika
2011	Konžská demokratická republika	Spojené štáty americké
2012	Spojené štáty americké	JAR
2013	JAR	Čínska ľudová republika

Zdroj: Tabuľka vypracovaná autorkou na základe informácií z webových stránok Kimberley Procesu (<http://www.kimberleyprocess.com/web/kimberley-process/chair>).

3.3 Nevládne organizácie a fungovanie KP

Od svojho zavedenia v januári roku 2003 sa KP stretol s mnohými výzvami a prešiel rôznymi zmenami. Ja sa však v tejto kapitole sústredím na aktivity mimovládnych organizácií v rámci KP alebo týkajúcich sa KP, ktoré ovplyvnili jeho smerovanie a fungovanie.

Okrem zavedenia KPCS, rok 2003 priniesol mimovládnym organizáciám aj iné pozitívne správy - kanadská organizácia PAC a britská organizácia Global Witness boli nominované na Nobelovu cenu mieru. Aj keď nakoniec túto prestížnu cenu nevyhrali, ich nominácia bola veľkým ocenením ich dlhodobej práce.⁶¹ V období zavádzania KP sa totiž mnohé mimovládne organizácie vytratili, keďže kampaň pre informovanosť spotrebiteľov strácala na dôležitosti a pozornosť médií postupne klesala. PAC a Global Witness, ktoré stáli v začiatkoch kampane, naďalej zastupovali občiansku spoločnosť v KP, pričom niektoré iné mimovládne organizácie, ako napr. Amnesty International, sa stretnutí Kimberley Procesu zúčastňovali príležitostne. V súvislosti s účasťou NGOs na KP je nutné spomenúť aj

⁶⁰ Kimberley Process. Frequently Asked Questions.

⁶¹ Bates, R., 2002.

skutočnosť, že došlo k určitému rozdeleniu na dve skupiny. V prvej skupine sa nachádzali PAC a Global Witness, ktoré sa stali internou súčasťou KP. V druhej skupine boli mimovládne organizácie, ktoré sa síce aktívne zapájali do kampane proti konfliktným diamantom, avšak vykonávali svoje aktivity mimo KP. Organizácie mimo KP sa obávali, či sa PAC a Global Witness, vzhľadom na svoju blízkosť a intenzívnu spoluprácu s priemyslom a štátmi, nenechajú ovplyvniť vo svojich názoroch a postojoch a teda stratia svoju neutrálnu pozíciu. Napriek tomu sa však mimovládne organizácie dokázali ako celok dohodnúť na podstatných otázkach postupovania NGOs vo veci krvavých diamantov mimo KP (otázka či zvolať bojkot, alebo otázka nakoľko ustúpiť pri tvorbe monitorovacieho systému). Úspešne sa im teda podarilo vyhnúť sa problémom koordinácie, rozptýlenia zodpovednosti a nedostatku komunikácie, ktoré sú časté pri spolupráci viacerých NGOs. Spolupráca na správach a spoločných tlačových vyjadreniach ešte umocnila predstavu zjednotenosti mimovládnych organizácií v boji proti konfliktným diamantom.⁶²

Ako už bolo spomenuté, dobrovoľné dohody ako KP a najmä tie, ktoré zahŕňajú zastúpenie priemyslu, potrebujú kompenzovať svoj nedostatok kredibility, keďže nie sú formalizované prostredníctvom iných legitímnych medzinárodných štruktúr (akými je napr. OSN). Zahŕnutie občianskej spoločnosti zohrávalo v implementácii KPCS kľúčovú rolu pri legitimizovaní KP. V roku 2003 však dôveryhodnosť KP ešte viac stúpila vďaka rezolúcii Rady bezpečnosti OSN číslo 1459, ktorá vyjadrila podporu certifikačnej schémy KP a podporila pokračujúce úsilie o implementáciu KPCS ako významný krok v boji proti obchodu s krvavými diamantmi. Taktiež uvítala dobrovoľný systém samoregulácie a zdôraznila, že čo najširšia štátna účasť na KPCS je veľmi dôležitá.⁶³

Prvé zmeny v KP prinieslo v roku 2003 plenárne stretnutie v juhoafrickom meste Sun City, kde bolo jednohlasne odsúhlasené zavedenie tzv. dobrovoľného mechanizmu vzájomného hodnotenia, ktorý sa skladal z troch častí - z každoročných správ o národnej implementácii KPCS, z dobrovoľných hodnotiacich návštev a (nedobrovoľných) hodnotiacich misií. Tieto zmeny možno vo veľkej miere pripísať mimovládnym organizáciám, ktoré sa snažili o vytvorenie a implementáciu monitorovacieho systému v rámci KP už od začiatkov vzniku tohto procesu. NGOs totiž považovali nezávislý monitorovací systém za kľúčový prvok fungovania KP, bez ktorého tento certifikačný systém nemožno považovať za legitímny. Podávanie správ spočívalo v každoročnom predkladaní špecifických štatistík aktuálnemu predsedníctvu KP. Dobrovoľné hodnotiace návštevy mali byť

⁶² Bieri, F., 2010: s. 129.

⁶³ Rada bezpečnosti OSN, 2003.

vykonávané len na báze dobrovoľnosti (samotný štát si teda vyžiada návštevu hodnotiaceho tímu), a to prostredníctvom päťčlenného tímu zloženého z troch reprezentantov štátov, jedného zástupcu priemyslu a jedného zástupcu mimovládnych organizácií. Rovnaké zloženie majú aj hodnotiace tímy nedobrovoľných hodnotiacich misií. Hodnotiace misie smú byť vykonávané v prípade, že existujú vierohodné náznaky významného nesúladu s KPCS.

Hodnotiace tímy vyhodnocujú, či daná krajina spĺňa minimálne podmienky KPCS a spisujú report, ktorý zahŕňa návrhy na vylepšenie situácie. Štát, ktorý bol hodnotený, sa môže k odporúčaniam a návrhom vyjadriť vo svojej nasledujúcej výročnej správe. Aj keď hodnotiacim tímom predsedá účastnícky štát, zástupcovia priemyslu a NGOs majú nárok na prispievanie do správy o situácii v hodnotenej krajine. V prípade, že nesúhlasia so všetkými aspektmi správy a preskúmaní, môžu napísať tzv. minoritný alebo menšinový report, v ktorom podajú svoj názor na situáciu. Možnosť napísať minoritný report je nesmierne významná. Táto provízia dáva mimovládnym organizáciám do rúk nástroj na zaistenie toho, že kontrolné návštevy sú realistické a pravdivé. Úloha, ktorú tým mimovládne organizácie získavajú, je veľmi dôležitá, keďže hodnotiace návštevy a ich odporúčenia môžu rozhodnúť, či bude danej krajine naďalej povolené obchodovať s neopracovanými diamantmi v rámci KP, alebo či bude štát čeliť vylúčeniu z KP.⁶⁴ Pre mimovládne organizácie bola veľkou výhodou pri kontrolovaní a dohliadaní na efektívne zavedenie a fungovanie KPCS ich pozícia - na rozdiel od štátov, NGOs nemuseli brať ohľad na národné záujmy a ani na pravidlá tradičnej diplomacie. Hoci aj zastúpenie priemyslu mohlo ignorovať diplomatické tradície, ich záujmy boli mnohokrát prepojené a ovplyvňované záujmami štátov, s ktorými existujú v určitej symbióze. Významnou výhodou bola aj nestranná pozícia NGOs vzhľadom na priemysel a štáty.

I keď boli NGOs spočiatku skeptické voči efektívnosti hodnotiacich návštev, po zverejnení správ z hodnotiacich návštev na webových stránkach (celé texty správ na heslom chránenej internej KP webovej stránke, súhrnné správy na verejnej webovej stránke) bolo zrejmé, že hodnotiace návštevy neboli len formalitou produkujúcou diplomaticky formulované správy a zmiernené odporúčania. Naopak, správy z hodnotiacich návštev často priamo poukazovali na nedostatky a očakávalo sa, že štáty tieto problémy napravia a vysvetlia odhalené problémy v nasledujúcej výročnej správe určenej predsedajúcemu štátu KP. Efektívnosť kontrolných a hodnotiacich misií preukázali aj udalosti z roku 2004, keď členov KP začala znepokojovať situácia v Kongu (Kongo - Brazzaville), kde v roku 2002 došlo

⁶⁴ Bieri, F., 2010: s. 125.

k významným politickým zmenám.⁶⁵ Kongo na stretnutí v Sun City prejavilo záujem o dobrovoľnú hodnotiacu návštevu, namiesto toho však bolo objektom (nedobrovoľnej) hodnotiacej misie, ktorá bola opodstatnená vierohodnými náznakmi významného nesúladu s KPCS. V nadväznosti na hodnotiacu misiu bolo Kongo v júli roku 2004 vylúčené z KP, keďže nedokázalo ozrejmiť pôvod veľkého množstva neopracovaných diamantov, ktoré oficiálne exportovalo. Vylúčenie Konga spomedzi účastníkov KP bolo teda nevyhnutné pre zachovanie dôveryhodnosti a integrity Kimberley Procesu.⁶⁶ Na dobré fungovanie KP poukázala v tom istom roku aj skutočnosť, že bezkonfliktné diamanty s KPCS certifikátom tvoria 99,8% celosvetovo obchodovaných diamantov.⁶⁷

Aj keď na základe týchto faktov sa zdalo, že KP dokázal efektívne dohliadať na správanie členských štátov, mimovládne organizácie nepoľavovali vo svojich nárokoch a očakávaniach. Úloha mimovládnych organizácií na úrovni "strážnych psov" nebola obmedzená len na ich oficiálne aktivity v rámci KP. Global Witness a PAC pokračovali v tvorbe nezávislých reportov tak, ako pred vznikom KP, čím zaistovali nátlak na KP aj zvonku. Tieto reporty boli pre priemysel značným prekvapením - predstavitelia priemyslu očakávali, že kampaň proti konfliktným diamantom prestane so zavedením KPCS. Spoluprácou PAC a Global Witness vznikol v roku 2004 report *Broken Vows: Exposing the 'Loupe' Holes in the Diamond Industry's Efforts to Prevent the Trade in Conflict Diamonds* (Porušené sľuby: Odhalenie medzier v snahách diamantového priemyslu zabrániť obchodovaniu s konfliktnými diamantmi), ktorý spochybňoval priemyselné samoregulačné opatrenia. Správa zverejňovala poznatky získané pri utajených návštevách významných predajní s diamantmi v Spojených štátoch. Zamestnanci mimovládnych organizácií vystupovali ako bežní zákazníci a vypytovali sa predajcov na krvavé diamanty a na to, aké konkrétne opatrenia ich spoločnosť podnikla, aby zabránila predaju takýchto drahokamov. Iba štyria z viac než tridsiatich predajcov dokázali poskytnúť informácie o tejto problematike a aj týchto pár odpovedí odrážalo minimálne poznatky o KCPS. Report teda odhalil obrovské rozdiely medzi tým, čo o konfliktných diamantoch tvrdia lídri v biznise s diamantmi (a ich zástupcovia ako napr. De Beers, WDC, WFDB, IDMA) a tým, aké je správanie obchodníkov a predajcov v praxi.⁶⁸

Mimovládne organizácie nekritizovali len priemysel - pod palbu kritiky sa dostávali aj jednotlivé členské štáty KP. NGOs dohliadali na dodržiavanie ľudských práv v súvislosti s diamantmi nielen v oblastiach s prebiehajúcimi konfliktmi.

⁶⁵ BBC News, 2002.

⁶⁶ Diamond Facts: Timeline of the Kimberley Process.

⁶⁷ Diamond Facts: Timeline of the Kimberley Process.

⁶⁸ Bieri, F., 2010, s. 130-132.

Názorným príkladom týchto aktivít bola napríklad investigácia a následné vydanie reportu o Brazílii organizáciou PAC v máji roku 2005. Tento report, *The Failure of Good Intentions: Fraud, Theft and Murder in the Brazilian Diamond Industry* (Zlyhanie dobrých zámerov: podvod, krádež a vražda v brazílskom diamantovom priemysle), načrtol množstvo nelegálnych aktivít spojených s ťažbou diamantov, poukazujúc na viacerých brazílskych vládnych úradníkov. PAC kritizoval mechanizmy KP v Brazílii, ktoré nielen že nedokázali predísť týmto nežiaducim aktivitám, ale ani len ich odhaliť.⁶⁹ Na plenárnom stretnutí v Moskve v tom istom roku predstavitelia brazílskej reprezentácie vehementne odmietali tieto obvinenia, pričom ponúkali rôzne vysvetlenia, zároveň sa však snažili zdiskreditovať report od PAC, ako aj samotnú organizáciu. Avšak brazílska federálna prokuratúra odhalila niečo iné – vyšetrowanie v roku 2006 malo za následok *Operáciu Karbón*, ktorá v konečnom dôsledku viedla k desiatim zatýkacím rozkazom vo veci diamantov, pričom jeden zatýkací rozkaz bol podaný na úradníka, ktorý mal predtým na starosti vydávanie certifikátov KPCS.

Pozornosť médií sa na krvavé diamanty znova intenzívne upriamila v roku 2006 po premiére filmu *Blood Diamond*, ktorý zachytával situáciu v Sierra Leone na prelome tisícročí. S Leonardom Di Capriom a Jennifer Connely v hlavných úlohách, film vyvolal veľký záujem verejnosti a tlače. Taktiež mu je možné pripísať úlohu hlavného zdroja informácií o konfliktných diamantoch pre bežných ľudí.⁷⁰ Film znova rozvíril verejný záujem o tému konfliktných diamantov a zase narástli aj obavy priemyslu z hrozby bojkotu.

V marci roku 2006 PAC pokračovala vo vyšetrowaní situácie v Brazílii a publikovala ďalšiu správu, tentoraz s názvom *Fugitives and Phantoms: The Diamond Exporters of Brazil* (Utečenci a prízraky: vývozcovia diamantov v Brazílii), v ktorej PAC tvrdil, že asi polovica certifikátov KP vydaných v Brazílii bola nepravá, a že na nich uvedené mená patrili neexistujúcim alebo zosnulým osobám.⁷¹ Sériu správ o Brazílii zavŕšila o mesiac neskôr správa *Triple Jeopardy, Triplicate Forms and Triple Borders: Controlling Diamond Exports from Guyana*⁷² (Trojitá hrozba, trojité formy a trojaké hranice: Kontrola exportu diamantov z Guyany). Tá načrtla fakty o pašovaní diamantov medzi Brazíliou, Venezuelou a Guyanou, troma členmi KP, ktoré prebiehalo mimo kontrol KPCS. V apríli bola v Brazílii uskutočnená hodnotiaca misia, ktorá potvrdila existenciu anomálií a slabých stránok certifikácie diamantov v krajine. Brazílska vláda rýchlo

⁶⁹ Partnership Africa Canada, 2005.

⁷⁰ Dargis, M., 2006.

⁷¹ Partnership Africa Canada, 2006 (*Fugitives and phantoms: the diamond exporters of Brazil*).

⁷² Partnership Africa Canada, 2006 (*Triple jeopardy, triplicate forms and triple borders: controlling diamond exports from Guyana*).

zareagovala a v snahe vylepšiť situáciu pozastavila oficiálny export neopracovaných diamantov z krajiny, pričom Brazília zostala členom KP. Ďalší kritický report na adresu Venezuely v roku 2006 (*The Lost World: Diamond Mining and Smuggling in Venezuela* - „Stratený svet: ťažba a pašeráctvo diamantov vo Venezuele“⁷³) a skutočnosti v ňom odhalené viedli k nedobrovoľnej hodnotiacej misii vo Venezuele v roku 2007. V nasledujúcom roku sa na základe vlastného rozhodnutia Venezuela dobrovoľne „odpojila“ od KP.⁷⁴

Tieto rozsiahle vyšetrovania PAC poukázali okrem iného aj na rozšírenie pôsobenia a expertízy mimovládnych organizácií mimo africký kontinent. Prípad Brazílie ukázal nielen to, že správy a názory mimovládnych organizácií boli brané vážne, ale tiež to, že NGOs spĺňali svoju „dozornú“ funkciu poukazovaním na problémy s implementáciou a porušovaním KPCS účastníkmi KP.

3.4 NGOs a KP v súčasnosti

Vzťahy medzi účastníkmi KP sa začali komplikovať v roku 2006 objavom diamantových zásob v oblasti nazývanej Marange v Zimbabwe.⁷⁵ Diamantové polia v Marange sa rozkladajú vo východnej časti krajiny na ploche asi 66 000 hektárov. Podľa doterajších odhadov (aj keď sa niektoré významne líšia) ide o jedno z najbohatších diamantových ložísk na svete. Ľudia žijúci v oblasti Marange sa stali obeťami brutálnych a extrémnych opatrení zo strany štátnych orgánov v snahe zaistiť si kontrolu nad náleziskom diamantov.⁷⁶ Z toho dôvodu vnímala organizácie Global Witness túto situáciu ako návrat krvavých diamantov a hrozbu pre fungovanie KPCS.

Oficiálny hodnotiaci tím KP, zaslaný do Zimbabwe v júni 2009, našiel dôkazy o závažnom porušovaní ľudských práv, o ozbrojených vojakoch riadiacich syndikáty baníkov, a o cezhraničných operáciách pašovania diamantov pod vedením vládnych úradníkov. Tento tím odporučil, aby bola Zimbabwe pozastavená účasť na KP po dobu najmenej šiestich mesiacov. Namiesto toho, napriek tlaku občianskej spoločnosti a niekoľkých reprezentantov vlád, bol dosiahnutý kompromis v snahe priviesť krajinu späť do súladu s normami KP. Nedostatočne rýchla reakcia zo strany členských štátov tvárou v tvár nepopierateľným dôkazom o nedodržiavaní požiadaviek KPCS v Zimbabwe, otriasla dôveryhodnosťou celého KP. Bola taktiež jedným z dôvodov, prečo sa organizácia Global Witness rozhodla

⁷³ Partnership Africa Canada, 2006 (*The lost world: diamond mining and smuggling in Venezuela*).

⁷⁴ Global Witness: Venezuela.

⁷⁵ Ilustráciou napätia, ktoré komplikovaná situácia s diamantmi v Zimbabwe priniesla do KP, môže byť moment, keď sa reprezentanti občianskej spoločnosti rozhodli opustiť rokovania na stretnutí KP v Kinhase v júni 2011 (PAC, 2012).

⁷⁶ Global Witness: Zimbabwe.

v decembri roku 2011 z KP vystúpiť. Ako príčinu svojho rozhodnutia Global Witness uviedol neschopnosť KP po rokoch fungovania zaručiť spotrebiteľom, že diamanty, ktoré nakupujú, nefinancujú ozbrojené násilie alebo militantné režimy. Global Witness ďalej uviedol, že KP zlyhal v troch kľúčových problémoch: nedokázal sa vyrovnáť s obchodom s konfliktnými diamantmi v Pobreží Slonoviny, nebol schopný konať vo veci dlhodobého porušovania pravidiel KPCS vo Venezuele a nevedel zabrániť tomu, aby konfliktné diamanty financovali násilie a korupciu v Zimbabwe.⁷⁷

V súčasnosti má KP 54 účastníkov, ktorí zastupujú 80 krajín (Európska únia a jej členské štáty sa počítajú ako jeden účastník.) Členovia KP zodpovedajú za približne 99,8% celosvetovej produkcie surových diamantov.⁷⁸ Aktivít KP sa naďalej zúčastňujú predstavitelia medzinárodného diamantového priemyslu (prostredníctvom WDC) a organizácie občianskej spoločnosti (na trvalej báze už len prostredníctvom PAC). Reprezentanti mimovládnych organizácií, či už pracujúci v rámci KP alebo mimo neho, naďalej upozorňujú na problémy a nezrovnalosti vo fungovaní tejto certifikačnej schémy v snahe zaručiť nám, spotrebiteľom, že nakupujeme len nekonfliktné diamanty a najmä v snahe zlepšiť životy tisícov ľudí, ktorí na vlastnej koži pociťujú následky obchodu s krvavými diamantmi.

⁷⁷ Global Witness, 2011 a Ford, L., 2011.

⁷⁸ Údaje sú k novembru 2012. Účastníkmi KP sú Angola, Arménsko, Austrália, Bangladéš, Bielorusko, Botswana, Brazília, Čína, Európska únia, Ghana, Guinea, Guyana, India, Indonézia, Izrael, Japonsko, JAR, Južná Kórea, Kambodža, Kamerun, Kanada, Kazachstan, Kongo (DRC), Kongo (ROC), Laos, Lesotho, Libanon, Libéria, Malajzia, Maurícius, Mexiko, Namíbia, Nórsko, Nový Zéland, Panama, Pobrežie Slonoviny, Ruská federácia, Sierra Leone, Singapur, Spojené arabské emiráty, Spojené štáty americké, Srí Lanka, Stredoafrická republika, Svazijsko, Švajčiarsko, Tanzánia, Thajsko, Togo, Turecko, Ukrajina, Venezuela, Vietnam a Zimbabwe. Venezuela naďalej pokračuje v dobrovoľnom pozastavení vývozu a dovozu neopracovaných diamantov a na Pobrežie Slonoviny sú uvrhnuté sankcie OSN a teda taktiež neobchoduje s neopracovanými diamantmi. Zdroj: Kimberley Process: Frequently Asked Questions.

Záver

Napriek snahám medzinárodných nevládných organizácií sú diamanty aj naďalej dobrým priateľom rebelských skupín a piate C symbolizujúce konflikt nemožno ešte vylúčiť z popisu diamantov. Vďaka práci nevládných organizácií je však dnes všeobecná informovanosť o konfliktných diamantoch oveľa vyššia.

Aj keď ide o netradičného aktéra na poli medzinárodných vzťahov, NGOs zohrali jedinečnú rolu pri vymedzení konfliktných diamantov ako jedného z faktorov ovplyvňujúcich priebeh a trvanie konfliktov. Prostredníctvom ich činností, ktoré boli prvotne sústredené na zvyšovanie verejného povedomia o konfliktných diamantoch, sa táto problematika dostala na radar OSN, štátov a priemyslu. Nátlak, ktorý dlhodobo vyvíjali na týchto aktérov a hrozba, že kampaň nevládných organizácií bude skutočne viesť k spotrebiteľskému konfliktu, boli silnou motiváciou pre vznik systému certifikácie neopracovaných diamantov, známeho ako Kimberley Process Certification Scheme.

V práci sme mohli sledovať ako NGOs svojimi aktivitami a postojmi ovplyvnili formu a fungovanie KPCS. Nevládne organizácie dokázali nezávisle informovať verejnosť a členov medzinárodnej spoločnosti, svojimi aktivitami a účasťou na KP zaručili systému vysokú legitimitu a dôveryhodnosť a ako súčasť KP nezávisle dohliadali a kontrolovali dianie spojené s problémom krvavých diamantov. Uplatnili pri tom viaceré z výhod pôsobenia mimovládnych organizácií pri riešení konfliktov, ale nevyhli sa aj niektorým nevýhodám. Medzi najvýznamnejšie výhody patrili najmä ich neutrálna pozícia, na základe ktorej mohli nestranne konať a ich schopnosť objektívne monitorovať situáciu a dianie v súvislosti s konfliktnými diamantmi. Prínosom bolo aj to, že dokázali efektívne zozbierať informácie a preukázali vysokú odbornosť a znalosť problematiky. To, že mohli komunikovať so zástupcami štátov a priemyslu na neformálnej úrovni a mimo tradičných zásad diplomatického protokolu, umožnilo vytvárať KP samostatne a nie v rámci štruktúry OSN. Aj vďaka tomu toto tripartitné zoskupenie dosiahlo relatívne rýchly konsenzus a od pôvodného nápadu až k realizácii KP dospelo za menej ako tri roky.

Tento rýchly úspech bol podmienený aj inými faktormi ako len činnosťou NGOs, a to najmä podporou, ktorú OSN opakovane vyjadrila na adresu KP a ktorá dodala tomuto systému dôveryhodnosť. Úlohu zohral aj charakter diamantového priemyslu, ktorý je ovplyvnený dominanciou najvýznamnejšej spoločnosti De Beers. Na základe tejto skutočnosti je zrejmé, že pre NGOs bolo najdôležitejšie ovplyvniť De Beers, ktorý vzhľadom na svoju takmer monopolnú pozíciu dokázal ďalej ovplyvňovať ostatných hráčov v diamantovom biznise.

Nevýhody mimovládnych organizácií sa prejavili v období stretnutí, ktoré viedli ku vzniku KP, kedy nedokázali vytvoriť efektívny ekonomický či politický nátlak na priemysel a štáty, ktoré sa v tej dobe nedokázali dohodnúť na minoritných detailoch a proces vzniku KP sa predlžoval. V dlhodobej rovine sa preukázala účasť na KP ako príliš nákladná, alebo aj príliš vysoko odborná pre účasť niektorých mimovládnych organizácií. Napriek miernym pochybnostiam zo strany niektorých štátov a určitému rozdeleniu na mimovládne organizácie pôsobiace vnútri KP a mimo systému KP, si NGOs dokázali udržať svoju integritu a zachovať kooperatívny prístup k riešeniu otázok spojených s krvavými diamantmi a ďalším smerovaním KP. Vyhli sa teda problémom s nedostatkom komunikácie a zlým fungovaním spolupráce, ktoré sa často objavujú pri zapojení NGOs do riešenia globálnych problémov.

Vzhľadom na rozsah tejto práce som nemala možnosť bližšie sa zaoberať otázkou nakoľko efektívne funguje KP a aký je jeho vývoj v súčasnosti. Verím, že v budúcnosti budem mať možnosť sa touto témou bližšie zaoberať a dúfam, že dospejem len k samým pozitívnym konštatovaniam. Zastávam totiž názor, že konfliktné diamanty sú závažným problémom, ktorý si vyžaduje viac našej pozornosti, najmä vzhľadom na skutočnosť, že práve my, spotrebitelia západných krajín, nakupujeme väčšinu diamantov, ktoré následne financujú korupciu, násilie a najmä brutálne občianske vojny. Myslím si, že KP má vo svojej podstate potenciál efektívne zabezpečiť nekonfliktnosť diamantov, ktoré sa dostávajú na svetové trhy a že jeho efektívne fungovanie je podmienené hlavne hlbšou kooperáciou zúčastnených štátov a prísnejším prístupom k porušovateľom podmienok KP.

Zoznam použitých zdrojov

- Pokiaľ nie je uvedené inak, všetky internetové zdroje sú dostupné k 19.5.2013.

Knižné publikácie:

BERCOVITCH, Jacob a Richard JACKSON. Conflict resolution in the twenty-first century: principles, methods, and approaches [online]. Ann Arbor: University of Michigan Press, 2009, xi, 226 p. [cit. 2013-01-05]. ISBN 04-720-5062-1. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/natl/docDetail.action?docID=10331709>

BIERI, Franziska. From blood diamonds to the Kimberley Process: how NGOs cleaned up the global diamond industry [online]. Burlington, VT: Ashgate, 2010, 213 s. [cit. 2013-01-05]. ISBN 07-546-9972-2. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/natl/docDetail.action?docID=10395857>

STREETEN, Paul. Nongovernmental Organizations and Development. In: Annals of the American Academy of Political and Social Science [online]. 554. vyd., 1997 [cit. 2013-01-06]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1049574>

WAISOVÁ, Šárka. Mezinárodní organizace a režimy ve středovýchodní Evropě. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, 241 s. Edice Politologie. ISBN 80-864-3246-7.

WAISOVÁ, Šárka. Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 206 s. ISBN 80-717-8390-0.

WALLENSTEEN, Peter. Understanding Conflict Resolution War, Peace and the Global System [online]. London: Sage Publications, 2002 [cit. 2013-01-04]. ISBN 978-141-2933-797. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/natl/docDetail.action?docID=10080961>

Odborné články:

AALL, Pamela R. NGOs and conflict management: Responses to international conflict highlights from the Managing Chaos Conference. [online]. 1996 [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: <http://dspace.cigilibrary.org/jspui/bitstream/123456789/14874/1/NGOs%20and>

[%20Conflict%20Management.pdf?1](#)

ANDREWS, Anne E. Diamond Is Forever: De Beers, the Kimberly Process, and the Efficacy of Public and Corporate Co-Regulatory Initiatives in Securing Regulatory Compliance Note. In: South Carolina Journal of International Law and Business [online]. 2006 [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: <http://scholarcommons.sc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1008&context=cjilb>

BIERI, Franziska. The Roles of NGOs in the Kimberley Process. In: Globality Studies Journal [online]. 2010 [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: <https://globality.cc.stonybrook.edu/?p=154>

GILMORE, Elisabeth, Nils Petter GLEDITSCH a Päivil LUJALA. A Diamond Curse? Civil War and a Lutable Resource. The Journal of Conflict Resolution [online]. 2005 [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/30045130>

PAULO, Manuel J. The role of the United Nations in the Angolan peace process. In: [online]. 2004 [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: http://www.c-r.org/sites/c-r.org/files/accord%2015_6The%20role%20of%20the%20United%20Nations_2004_ENG.pdf

ROSS, Michael L. What Do We Know about Natural Resources and Civil War?. Journal of Peace Research [online]. 2004 [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/4149748>

Dokumenty:

DE BEERS GROUP: Conflict diamonds. [online]. [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: <http://www.debeersgroup.com/Sustainability/ethics/Conflict-diamonds/>

GOREUX, Louis. Conflict Diamonds. In: [online]. World Bank, 2001 [cit. 2013-01-05]. Africa Region Working Paper Series, 13. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/afr/wps/wp13.pdf>

KIMBERLEY PROCESS. *Interlaken Declaration on the Kimberley Process Declaration Scheme for rough diamonds*. 2002. Dostupné z: <http://www.diamonds.net/News/NewsItem.aspx?ArticleID=7568&ArticleTitle=Interlaken+Declaration>

KIMBERLEY PROCESS. *Kimberley Process Certification Scheme*. 2002. Dostupné z: http://www.kimberleyprocess.com/documents/10191/14969/0004_KPCS_Document_en.pdf

UNITED NATIONS, General Assembly. General Assembly speakers praise Kimberly Process for significantly reducing scope of conflict diamond trade.[online]. 2011 [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: <http://www.un.org/News/Press/docs/2011/ga11199.doc.htm>

UNITED NATIONS, International Strategy for Disaster Reduction. NGOs & Disaster Risk Reduction: A Preliminary Review of Initiatives And Progress Made: Background Paper for a Consultative Meeting on A “Global Network of NGOs for Community Resilience to Disasters”. In: [online]. 2006 [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: http://www.unisdr.org/2008/partner-netw/ngos/meeting1-october-2006/NGOs_and_DRR_Background_Paper.pdf

UNITED NATIONS. Report of the Panel of experts on violations of Security Council sanctions against UNITA. [online]. 2000 [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: http://www.un.org/News/dh/latest/angolareport_eng.htm

UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL. Resolution 1127 [online]. 1997 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: [http://www.undemocracy.com/S-RES-1127\(1997\).pdf](http://www.undemocracy.com/S-RES-1127(1997).pdf)

UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL. Resolution 1237 [online]. 1999 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: [http://www.undemocracy.com/S-RES-1237\(1999\).pdf](http://www.undemocracy.com/S-RES-1237(1999).pdf)

UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL. Resolution 55/56 [online]. 2001 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.undemocracy.com/A-RES-55-56.pdf>

Reporty:

GLOBAL WITNESS AND AMNESTY INTERNATIONAL UK. Conflict Diamonds: UK jewellery retailers still not doing enough [online]. 2007 [cit. 2013-01-05]. ISBN 0-9796847-1-4. Dostupné z: http://www.globalwitness.org/sites/default/files/import/gw_uk_survey_final.pdf

GLOBAL WITNESS AND PARTNERSHIP FOR AFRICA CANADA. Loupe Holes: Illicit Diamonds in the Kimberley Process [online]. 2008 [cit. 2013-01-05]. ISBN 1-897320-08 -6. Dostupné z: http://www.globalwitness.org/sites/default/files/pdfs/loupe_holes.pdf

GLOBAL WITNESS AND PARTNERSHIP AFRICA CANADA. The key to Kimberley: internal diamond controls: seven case studies [online]. Ottawa: 2004 [cit. 2013-01-05]. ISBN 18-948-8858-8. Dostupné z: <http://www.globalwitness.org/sites/default/files/import/keytokimberleyenglish.pdf>

GLOBAL WITNESS. A rough trade: the role of companies and governments in the Angolan conflict [online]. London: 1998 [cit. 2013-01-05]. ISBN 09-527-5935-7. Dostupné z: http://www.globalwitness.org/sites/default/files/pdfs/A_Rough_Trade.pdf

PARTNERSHIP AFRICA CANADA. Fugitives and phantoms: the diamond exporters of Brazil [online]. Ottawa, Ont, 2006 [cit. 2013-05-05]. ISBN 18-948-8894-4. Dostupné z: http://www.pacweb.org/images/PUBLICATIONS/Conflict_Diamonds_and_K/P13_Fugitives_and_Phantoms_-Eng_Apr2006.pdf

PARTNERSHIP AFRICA CANADA. *The failure of good intentions: fraud, theft and murder in the Brazilian diamond industry* [online]. Ottawa, Ont, 2005 [cit. 2013-05-05]. ISBN 18-948-8874-X. Dostupné z: http://www.pacweb.org/images/PUBLICATIONS/Conflict_Diamonds_and_K/P12_Failure_good_intentions_electr_-Eng.pdf

PARTNERSHIP AFRICA CANADA. *The lost world diamond: mining and smuggling in Venezuela* [online]. Ottawa, Ont, 2006 [cit. 2013-05-05]. ISBN 18-948-8899-5. Dostupné z: http://www.pacweb.org/images/PUBLICATIONS/Conflict_Diamonds_and_K/P16_TheLostWorld_Nov2006.pdf

PARTNERSHIP AFRICA CANADA. *Triple jeopardy, triplicate forms and triple borders: controlling diamond exports from Guyana* [online]. Ottawa, Ont, 2006 [cit. 2013-05-05]. ISBN 18-948-8896-0. Dostupné z: http://www.pacweb.org/images/PUBLICATIONS/Conflict_Diamonds_and_KP/14_Triple_Jeopardy_Apr2004.pdf

Ďalšie internetové zdroje:

BATES, Rob. Conflict Diamond NGOs Nominated for Nobel Prize. *JCK* [online]. Secaucus, NJ. 2002, č. 6 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?sid=08ffc1f7-5d3d-46ed-a103-9a1243dd7a46%40sessionmgr4&vid=1&hid=28&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#db=bth&AN=6793536>

CASTLE, Stephen, Richard Lloyd PARRY. G8 Summit: Britain and Russia discuss plan for 'Diamond Summit'. In: *The Independent* [online]. 2000 [cit. 2013-05-05]. ISSN 0951-9467. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/311739805?accountid=17203>

CONCHIGLIA, Augusta. United Nations fails in Angola. In: *Le Monde Diplomatique* [online]. 1999 [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: <http://mondediplo.com/1999/07/11angola>

Congo approves new constitution. *BBC News* [online]. 2002 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/1779007.stm>

DARGIS, Manohla. Diamonds and the Devil, Amid the Anguish of Africa. *The New York Times* [online]. 2006 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: http://movies.nytimes.com/2006/12/08/movies/08diam.html?_r=0

Diamond Facts. *Timeline of the Kimberley Process* [online]. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: http://www.diamondfacts.org/pdfs/conflict/Kimberley_Process_Timeline.pdf

FORD, Liz. Global Witness quits Kimberley Process in protest at 'diamond laundering'. *Guardian* [online]. 2011 [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: <http://www.guardian.co.uk/global-development/2011/dec/05/kimberley-process-global-witness-withdraws>

- Global Policy Forum. In: US NGO's Initiate Valentine's Day Campaign [online]. 2001 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.globalpolicy.org/component/content/article/182/33779.html>
- Global Witness. Global Witness Briefing Document On Angola: Can Controls Work? [online]. 2001 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.globalwitness.org/library/global-witness-briefing-document-angola-can-controls-work>
- Global Witness. *Has the diamond industry forgotten its vows? Why has the diamond industry gone quiet on self-regulation of conflict diamonds?* [online]. 2001 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.globalwitness.org/library/has-diamond-industry-forgotten-its-vows-why-has-diamond-industry-gone-quiet-self-regulation>
- Global Witness. *Hypocrisy On Countering Terrorism - Why Some Governments Are Failing To Take Action On Conflict Diamonds* [online]. 2001 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.globalwitness.org/library/hypocrisy-countering-terrorism-why-some-governments-are-failing-take-action-conflict>
- Global Witness. *Venezuela* [online]. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.globalwitness.org/campaigns/conflict/conflict-diamonds/venezuela>
- Global Witness. *Why we are leaving the Kimberley Process - A message from Global Witness Founding Director Charmian Gooch* [online]. 2011 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.globalwitness.org/library/why-we-are-leaving-kimberley-process-message-global-witness-founding-director-charmian-gooch>
- Global Witness. *Zimbabwe* [online]. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.globalwitness.org/campaigns/conflict/conflict-diamonds/zimbabwe>
- IRIN Africa. SOUTHERN AFRICA: Mandela concerned at diamond boycott [online]. 1999 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.irinnews.org/Report/10604/SOUTHERN-AFRICA-Mandela-concerned-at-diamond-boycott>
- Kimberley Process. *Frequently Asked Questions* [online]. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.kimberleyprocess.com/web/kimberley-process/faq>

LOCKWOOD, Christopher. Traders promise to crack down on 'blood diamonds': Propose licensing regime: International system will be set up to seal and certify rough diamonds for export. In: National Post [online]. 2000 [cit. 2013-05-05]. ISSN 1486-8008. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/329732305?accountid=17203>

Paulo, Manuel J. *The role of the United Nations in the Angolan peace process* [online]. 2004 [cit. 2013-05-05] Dostupné z <http://www.c-r.org/our-work/accord/angola/un-role.php>

Peace at last?: A ceasefire could herald the end of one of Africa's oldest and nastiest wars. *The Economist* [online]. London: Economist Newspaper Ltd., 2002 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: www.economist.com/node/1072223

PISIK, Betsy. U.N. Effort in Africa Turns into Disaster Peacekeepers Held in Sierra Leone. In: The Washington Times [online]. 2000 [cit. 2013-05-05]. ISBN 07328494 ISSN 0732 -8494. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/409740109?accountid=17203>

UNITA—down but not out: Rebels are attacking government areas in an attempt to stop elections. In: *The Economist* [online]. London: Economist Newspaper Ltd., 2001 [cit. 2013-05-05]. ISSN 0013-0613. Dostupné z: www.economist.com/node/739683

UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL. *Security council expresses strong support for 'Kimberley Process', aimed at halting illicit diamond trade used to fuel conflicts* [online]. 2003 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.un.org/News/Press/docs/2003/sc7648.doc.htm>

UNITED NATIONS. *Security Council decides to establish Expert panels to investigate reported violations of measures imposed against UNITA*. 1999. Dostupné z: <http://www.un.org/News/Press/docs/1999/19990507.SC6673.html>

World Federation of Diamond Bourses. *World Diamond Council* [online]. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: http://www.wfdb.com/index.php?option=com_content&view=article&id=22&Itemid=12